

Utjecaj geopolitike i financijskih sankcija EU na stabilnost Sberbanke

Radulović, Staša

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:417109>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-07**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

STAŠA RADULOVIĆ

**UTJECAJ GEOPOLITIKE I FINANCIJSKIH SANKCIJA EU NA
STABILNOST SBERBANKE**

Završni rad

Pula, 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

STAŠA RADULOVIĆ

**UTJECAJ GEOPOLITIKE I FINANCIJSKIH SANKCIJA EU NA
STABILNOST SBERBANKE**

Završni rad

JMBAG: 0081171859, redovita studentica

Predmet: Financijske institucije i tržišta

Studijski smjer: Financijski management

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Financije

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Marta Božina Beroš

Pula, 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Stiša Radulović, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera Financijski management ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 23.8.2023. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Staša Radulović dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile

u Puli kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

"Utjecaj geopolitike i financijskih sankcija EU na stabilnost Sberbanke" koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 23.8.2023. godine

Potpis

Sadržaj

1. UVOD	1
2. GEOPOLITIČKE OKOLNOSTI I STABILNOST POSLOVANJA FINACIJSKIH INSTITUCIJA	4
2.1. Općenito o pojmu geopolitike i financijske stabilnosti	4
2.2. Pregled geopolitike i njenih ekonomskih reperkusija kroz financijsku povijest.....	7
2.3. Aktualna geopolitička kriza: rat u Ukrajini i financijske sankcije EU	11
2.3.1. <i>Kronologija sankcija Europske komisije protiv Ruske Federacije</i>	14
2.3.2. <i>Financijske sankcije kojima se izravno zadire u ruski bankarski sektor</i> ...	18
3. GEOPOLITIČKE OKOLNOSTI I STABILNOST FINACIJSKIH INSTITUCIJA: SLUČAJ SBERBANKE	23
3.1. Pregled povijesnog i poslovnog razvoja Sberbanke	23
3.2. Poslovanje Sberbanke u državama Središnje i Jugoistočne Europe	29
4. SANACIJA SBERBANKE U HRVATSKOJ I SLOVENIJI	40
ZAKLJUČAK	44
Popis literature	47
Popis slika	58
Popis tablica	58
SAŽETAK	59
SUMMARY	60

1. UVOD

Geopolitika igra ključnu ulogu u razumijevanju kretanja koja se odnose na socijalne i zdravstvene implikacije, ekonomske i financijske utjecaje te politiku i sigurnost koje odražavaju stabilnost jedne ekonomije. Naime, u stalno promjenjivom globalnom krajoliku obilježenom konvergencijom višestrukih geopolitičkim kriza – uključujući pandemiju COVID-19, inflatorne pritiske, rat u Ukrajini, poremećaje u globalnim lancima vrijednosti (engl. Global Value Chains; GVCs), nestašicu hrane, porast nezaposlenosti, izbjegličke krize – Europska unija (engl. European Union; EU) i njezine institucije, uz bankarski sektor, igraju ključnu ulogu u održavanju financijske stabilnosti, otpornosti i usklađenosti. Kao odgovor na te izazove, institucije EU uvele su nove i strože propise i sankcije kako bi spriječile širenje ekonomskih zaraza i ublažile moguće lančane reakcije koje bi dodatno mogle produbiti krizu.

Ovaj rad ima za cilj razjasniti i rastumačiti međupovezanost geopolitike, financijskih sankcija i stabilnosti banaka posebno se osvrćući na slučaj Sberbanke, dok također ispituje reakcije bankarskog sektora EU i njegovu sposobnost regeneracije i oporavka te mjere poduzete za prevladavanje složenosti sankcija i osiguranje stabilnosti u vrijeme političke i financijske neizvjesnosti. Geopolitičke krize karakterizira njihov potencijal da poremete globalne financijske sustave, izmjene dinamiku tržišta i utječu na procese donošenja odluka ključnih aktera. Pandemija COVID-19, na primjer, otkrila je međuovisnost globalnih zdravstvenih sustava, opskrbnih lanaca i putovanja, ističući potrebu za koordiniranim odgovorima i ulogu dinamike moći među nacijama. Navedene sastavnice rasvjetljavaju geopolitičke implikacije pandemije i njezine učinke na različite aspekte kao što su pomorska sigurnost, privatna vlast i globalno upravljanje. Osim toga, inflatorni pritisci utječu na globalna gospodarstva i često su pod utjecajem geopolitičkih čimbenika kao što su politička nestabilnost, trgovinski sukobi i natjecanja u "osvajanju" resursa. Geopolitika igra važnu ulogu u oblikovanju odgovora država na inflaciju i posljedične implikacije na ekonomsku stabilnost i geopolitičke odnose. Rat u Ukrajini primjer je geopolitičke krize s dalekosežnim posljedicama. Uključuje složenu koherenciju moći, regionalne saveze i strateške interese, sa značajnim implikacijama na europsku sigurnost i globalnu politiku. S druge strane, poremećaji u GVCs remete međusobnu povezanost gospodarstava, često

zbog geopolitičkih čimbenika kao što su trgovinski sporovi, političke napetosti ili regionalni sukobi. Razumijevanje geopolitičke prirode poremećaja GVCs-a ključno je za razumijevanje njihovog utjecaja na globalnu trgovinu, gospodarski rast i političke odnose.

Usprkos promjenjivim i složenim geopolitičkim prilikama, EU, kao nadnacionalna i međuvladina organizacija koja se sastoji od 27 država članica, poduzela je mjere za očuvanje financijske stabilnosti i ublažavanje rizika. Institucije EU-a donijele su nove propise kako bi spriječile zarazni učinak kriza, osigurale ekonomsku otpornost i održale stabilnost banaka. Cilj im je zaštititi svoj financijski sustav od vanjskih šokova i promicati stabilnost svojih država članica. Europska središnja banka (engl. European Central Bank; ECB), Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (eng. European Banking Authority; EBA) i Europski odbor za sistemske rizike (eng. European Systemic Risk Board; ESRB) igraju ključnu ulogu u razvoju politika i nadzoru kako u vrijeme stabilnosti tako, još i više, u vrijeme geopolitičkih kriza. Bankarski sektor suočava se s izazovima prilagodbe novim regulativnim okvirima, upravljanjem rizicima i održavanjem vlastite stabilnosti u uvjetima neizvjesnosti. Primjerice, banke moraju prevladati rizik likvidnosti, pogoršanje kvalitete imovine, pojačani regulatorni nadzor i volatilnost tržišta tijekom kriza. Sberbanka, koja je glavni primjer u ovom radu, suočava se s europskim financijskim sankcijama zbog događaja u Ukrajini. Bankarski sektor EU-a, suočen s pogoršanim geopolitičkim okolnostima, bio je primoran uvesti financijske sankcije poput zamrzavanja imovine i ograničenja pristupa transakcijskim računima državljanima određenih trećih država, održavajući cijelo vrijeme vrlo labilnu ravnotežu između učinkovite provedbe sankcija i stabilnog bankovnog poslovanja. Uvođenjem financijskih sankcija od strane EU-a protiv Rusije, koje su uključivale ograničenje pristupa ruskim bankama i pojedincima međunarodnim financijskim tržištima, došlo je do značajnih poremećaja u ruskom bankarskom sustavu i monetarnoj politici. Uvedene sankcije imale su dubok i dugotrajan utjecaj na financijsku stabilnost u Rusiji, što je dovelo do niza izazova i kriza u bankarskom sektoru, uključujući i poznati slučaj krize u Sberbanci, najvećoj ruskoj banci. Sankcije su oslabile rusko gospodarstvo i financijski sustav, ograničivši pristup ključnim financijskim izvorima i poslovnim partnerima izvan Rusije. To je dovelo do smanjenja stranih investicija i kapitalnih tokova u zemlju, što je dodatno otežalo financiranje domaćih projekata i povećalo rizik od tzv. kapitalnog bijega. Osim toga, sankcije su utjecale na valutni tečaj domaće

valute, rublje, što je dovelo do snažnih fluktuacija i inflacijskih pritisaka, a ujedno smanjilo i kupovnu moć stanovništva. Ograničenja u pristupu međunarodnim financijskim tržištima značajno su utjecala na ruske banke, uključujući Sberbanku. Sberbanka se suočila s problemima u financiranju i rastućim rizicima loših kredita, što je uzrokovalo pogoršanje njezine financijske stabilnosti. To je dovelo do izostanka povjerenja investitora i štediša u banku, te ugrozilo njezinu sposobnost nesmetanog provođenja bankarskih operacija.

U ovome radu analizirat će se kompleksnost dinamike između geopolitike, financijskih sankcija i stabilnosti bankarskog sektora fokusirajući se na primjer Sberbanke kao banke koja se suočila s financijskim sankcijama uslijed događaja u Ukrajini. Nakon uvodnog dijela u kojem će biti precizirane ključne točke koje će biti podvrgnute analizi i interpretaciji, drugo poglavlje biti će posvećeno dubljem razumijevanju pojma geopolitike u kontekstu njegove povezanosti s tematikom istraživanja te aspektima financijske stabilnosti koja obuhvaća sankcije i mjere. Kronologija, svrha i dosezi tih sankcija bit će razmotreni kako bi se osigurala potpunija slika očuvanja financijske stabilnosti. U trećem poglavlju primijeniti će se perspektive geopolitike i financijske stabilnosti na specifičan slučaj Sberbanke. Uz to, čitatelji će biti detaljnije upoznati s poviješću razvoja Sberbanke, uključujući njezino poslovanje, prisutnost putem njezinih filijala te povijesne evolucije. U četvrtom poglavlju detaljno se opisuju i analiziraju čimbenici koji su utjecali na poslovanje Sberbanke u Hrvatskoj i Sloveniji. Pri tome će poseban naglasak biti stavljen na identificiranje specifičnosti i na provođenje komparativne analize ključnih razlika između ove dvije države i njihovih podružnica Sberbanke. Rad završava sažetim i sveobuhvatno napisanim zaključkom objedinjujući ključne teme istraživanja i pri tome pružajući jasan uvid u analiziranu problematiku i predmet istraživanja.

Znanstvene metode korištene pri pisanju ovog rada jesu: teorijska metoda, deskriptivna metoda, metoda analize i sinteze, induktivna metoda, metoda kompilacije te metoda komparacije. Također, rad se temelji na istraživanju bankarskog sektora EU i načinu na koji se isti prilagođava izrečenim sankcijama, uključujući i primjenu različitih mjera, poput zamrzavanja imovine i transakcijskih računa, te istraživanju alternativnih rješenja za održavanje stabilnosti i kontinuiteta poslovanja, usprkos ograničenjima koja proizlaze iz korištenja platnih mehanizama poput tzv. SWIFT-a (engl. Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication).

2. GEOPOLITIČKE OKOLNOSTI I STABILNOST POSLOVANJA FINANCIJSKIH INSTITUCIJA

2.1. Općenito o pojmu geopolitike i financijske stabilnosti

Geopolitika i financijska stabilnost dva su ključna čimbenika koja oblikuju naš složeni svijet i imaju dubok utjecaj na globalne događaje, što se posebno dobro uvidjelo u razdoblju od 2020. do 2023. godine. Razumijevanje odnosa između ovih koncepata od vitalne je važnosti budući da su međusobno povezani i međusobno utječu na oblikovanje međunarodnog ekonomskog krajolika. Stoga se u ovom poglavlju najprije razlažu ova dva pojma.

Geopolitičke okolnosti odnose se na političku, gospodarsku i društvenu dinamiku između naroda i regija, kao i na interakcije različitih geopolitičkih aktera. Različiti autori definiraju pojam geopolitike na različite načine, što ovisi o vremenskom kontekstu u kojem preciziraju samu definiciju. Ta se definicija oblikuje i na temelju situacija i događaja koji su oblikovali njihova subjektivna uvjerenja o događajima te o njihovu shvaćanju pojavnosti stvari s obzirom na aspekte promatranja i istraživanja uključene u definiranje pojma.

Neki od pojmova geopolitike koji su najprikladniji za uporabu s obzirom na temu ovog rada jesu:

"...podrazumijeva izobličenja i zlouporabu geografskih činjenica u interesu agresivne nacionalne politike."¹

"...spoznavanje najpovoljnije 'okoline' pri rješavanju političkih pitanja glavna je i zapravo jedina zadaća geopolitike."²

"...subjektivna interpretacija političko-geografskih i drugih relevantnih sadržaja u cilju promicanja nacionalističkih, državnih ili blokovskih interesa."³

¹ *Suvremena politička geografija i geopolitika*, M. Klemenčić, Geografski glasnik, 57, str. 135-145, na str. 139, (1995.), dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/95803>, (pristupljeno 11. svibnja 2023.).

² *Ibidem*, 57 str.

³ *O oživljavanju geopolitike, određenju geopolitičkog, o struci bez stručnjaka i sličnim stvarima*. Hrvatsko sveučilište 8.12.1971, str. 8-9, na str. 8, (pristupljeno 11. svibnja 2023.).

Nerijetko se geografija i geopolitika smatraju sinonimima. Tako se u literaturi može pronaći definicija geopolitike poput "primijenjena politička geografija" ili pak "propagandistička verzija političke geografije"⁴ čime se pojmu svjesno pripisuju pejorativne nakane. No, definicije koje u najužem smislu mogu definirati svrhu i obuhvatnost geopolitike jesu "državna ili koja druga politička aktivnost zasnovana na određenom poimanju geografskog sadržaja međunarodnih i društvenih odnosa te prostorno-političkih relacija unutar njih" i "istraživački pristup u političkoj geografiji i u proučavanju međunarodnih odnosa, usmjeren na politički značajne geografske elemente kao što su veličina i položaj teritorija, prirodni resursi, teritorijalno-politički odnosi, demografska obilježja i sl."⁵

S druge strane, pojam "financijske stabilnosti", prema definiciji Hrvatske narodne banka jest jedan od ključnih preduvjeta održivog gospodarskog rasta. Zbog iznimno visokih ekonomskih i socijalnih troškova, očuvanje financijske stabilnosti ima karakter javnog dobra i važan je cilj ekonomske politike. Slijedom toga, članak 1., hrvatskog Zakona o vijeću za financijsku stabilnost (NN 159/13) definira financijsku stabilnost kao stanje koje se očituje u nesmetanom i učinkovitom funkcioniranju ukupnog financijskog sustava u procesima alokacije financijskih resursa, procjene i upravljanja rizicima te izvršavanja plaćanja, kao i u otpornosti financijskih sustava na iznenadne šokove.

Iznenadne promjene u vladinim politikama, regionalni sukobi ili ekonomske krize mogu dovesti do poremećaja u financijskim sustavima, problema s likvidnošću i povećanih kreditnih i tržišnih rizika. Zadaća financijskih institucija jest procijeniti moguće rizike i učinkovito upravljati istima kako bi održala stabilnost. Financijske institucije, poput banaka, djeluju u globaliziranom i međusobno povezanom okruženju. Isto tako, geopolitički događaji i krize mogu imati značajan utjecaj na njihovo poslovanje, upravljanje rizicima i ukupnu stabilnost. Među ključnim geopolitičkim rizicima koji utječu na financijske institucije, mogu se istaknuti različiti elementi, uključujući političku nestabilnost, sukobe, trgovinske sporove, regulatorne promjene, sankcije i političke odluke vlada. Svi ovi geopolitički rizici utječu na stabilnost i profitabilnost financijskih institucija te, posljedično na financijsku stabilnost. Nastavno se razlaže nekoliko rizika

⁴ *Suvremena politička geografija i geopolitika*, M. Klemenčić, Geografski glasnik, 57, str. 135-145, na str. 139, (1995.), dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/95803>, (pristupljeno 11. svibnja 2023.).

⁵ Leksikografski zavod Miroslav Krleža, *Geopolitika*, dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=21718>, (pristupljeno: 11. svibnja 2023.).

koji su posebno došli do izražaja tijekom posljednje geopolitičke krize izazvane ratom u Ukrajini.

Jedan od važnijih čimbenika u odnosu geopolitike i financijske stabilnosti jest i regulatorno okruženje. Naime, geopolitičke okolnosti često rezultiraju promjenama regulatornih okvira. Vlade mogu uvesti nove zakone, propise ili sankcije koje utječu na financijske institucije, kao što su ograničenja transakcija, tokova kapitala ili pristupa određenim tržištima. Usklađenost s ovim propisima postaje ključna za financijske institucije kako bi osigurale stabilnost i izbjegle pravne i reputacijske rizike. Također, jedan od vrlo bitnih čimbenika jest operativnost globalnog financijskog sustava. Geopolitičke okolnosti mogu utjecati na globalni financijski sustav u cjelini. Međusobna povezanost financijskih institucija, prekogranične transakcije i međunarodna trgovina čine ih podložnima efektima prelijevanja geopolitičkih događaja. Rizici zaraze, poremećaji u GVCs-u ili promjene raspoloženja ulagača mogu utjecati na poslovanje i stabilnost financijskih institucija. Kao posljednji bitan čimbenik u grupu prioriteta uvrštavamo upravljanje rizikom i otpornost. Financijske institucije moraju imati čvrste okvire upravljanja rizikom za procjenu, praćenje i ublažavanje geopolitičkih rizika.⁶ To uključuje procjenu potencijalnog utjecaja geopolitičkih događaja, testiranje portfelja na stres, diverzifikaciju rizika i održavanje dostatnih rezervi kapitala i likvidnosti. Izgradnja otpornosti ključna je za izdržavanje potencijalnih šokova i održavanje stabilnosti.

Financijska stabilnost ima ključnu ulogu kao osnova održivog gospodarskog rasta, a njen značaj postaje izuzetno naglašen u uvjetima geopolitičkih tenzija i financijskih sankcija, kao što je slučaj s ratom u Ukrajini i utjecajem na banke poput Sberbanke. Važno je primijeniti makrobonitetnu politiku kao ključni pristup osiguranju stabilnosti financijskog sustava. U kontekstu ratnih napetosti, ovakva politika može uključivati prilagodbe kamatnih stopa kako bi se podržala gospodarska aktivnost i ublažili potencijalni negativni utjecaji geopolitičkih faktora. Na primjer, centralne banke kao Europska centralna banka (ECB) mogu odlučiti o smanjenju kamatnih stopa kako bi potaknule potrošnju i investicije u vremenima kriza. Poboljšanje nadzora i regulacije financijskih institucija bitno je za očuvanje stabilnosti u ovakvom okruženju. Regulatorna tijela, uključujući Europsku bankarsku agenciju (EBA), moraju intenzivno

⁶ Europska središnja banka, *Nadzor banaka ESB-a: Nadzorni prioriteti SSM-a, 2023*, dostupno na: https://www.ecb.europa.eu/pub/projections/html/ecb.projections202303_ecbstaff~77c0227058.hr.html#toc2, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

pratiti aktivnosti banaka kako bi identificirali rizike i prevenirali potencijalne probleme prije nego što se prošire. Također, upravljanje lošim kreditima ima poseban značaj u uvjetima geopolitičkih nesigurnosti. Otpornost bankarskog sektora na širenje rizika je izuzetno važno, pa će makrobonitetna politika u ovom kontekstu pridavati posebnu pažnju kontroli kvalitete kredita i osiguranju da banke posluju na održiv način. Fleksibilna monetarna politika, koja uključuje prilagodbe kamatnih stopa i upravljanje novčanim priljevima, također će biti od vitalne važnosti. Centralne banke, uključujući ECB, moraju pažljivo odmjeriti svoje monetarne mjere kako bi se suočile s izazovima koje nameće geopolitička situacija, osiguravajući stabilnost cijelog financijskog sustava. Kroz edukativne kampanje i informiranje, regulatorna tijela i financijske institucije poput Sberbanke mogu educirati sudionike tržišta o važnosti stabilnosti, ukazati na odgovornost i potrebu za promišljenim ponašanjem kako bi se izbjegli nepotrebni rizici. Geopolitička situacija, poput rata u Ukrajini, postavlja dodatan izazov očuvanju financijske stabilnosti. U tom kontekstu, primjena makrobonitetne politike, poboljšanje nadzora, upravljanje rizicima i fleksibilna monetarna politika postaju ključne strategije za osiguranje stabilnosti financijskog sustava. Osim toga, edukacija i svijest sudionika tržišta ima značajnu ulogu u minimiziranju rizika i osiguravanju dugoročne stabilnosti.

Iz svega navedenog jasno je kako geopolitički događaji i okolnosti mogu značajno utjecati na financijsku stabilnost na makro i mikro razini, dok financijska stabilnost utječe zauzvrat i pod utjecajem je geopolitičkih čimbenika. Praćenje i upravljanje navedenim međuovisnostima ključno je za kreatore politike, regulatore i financijske stručnjake kako bi se osigurala dugoročna stabilnost, otpornost i prosperitet našeg međusobno povezanog globalnog gospodarstva.

2.2. Pregled geopolitike i njenih ekonomskih reperkusija kroz financijsku povijest

Iako ekonomija ne pokreće uvijek geopolitiku, ekonomske čimbenike ne treba zanemariti kada se analiziraju geopolitičke situacije. Ekonomske analize često zanemaruju specifičnosti teritorija, naselja i odnosa između društava i države. Ekonomske teorije često pretpostavljaju da tržište funkcionira jednako bez obzira na kontekst, što dovodi do neuspjeha u teorijama razvoja. U ovome trenutku intenziviranja gospodarskih rivalstava, kombiniranje ekonomskih i geopolitičkih pristupa može pružiti

vrijedne uvide. Ekonomske činjenice mogu obogatiti razumijevanje geopolitičke dinamike, osobito u svjetlu sve većeg rivalstva između industrijaliziranih zemalja i gospodarstava u nastajanju. Međutim, ključno je dalje istraživati i proširivati ova početna promišljanja o budućnosti.

Već je rečeno kako ekonomija ima važnu ulogu, no ona nije jedina odrednica svakog sukoba u zemljama u razvoju. Napetosti također proizlaze iz političkih, simboličkih i kulturnih čimbenika, kao i dinamike moći unutar društava. Ekonomska međuovisnost često se svodi na pojednostavljeni pogled na dominaciju jezgre nad periferijom, koji ne uspijeva obuhvatiti složenost odnosa moći. Vjerovanje u dobrobiti ekonomske razmjene ponekad je dovelo do pogrešnog uvjerenja da je rat nemoguć. Međutim, povijesni primjeri poput francusko-njemačkog odnosa i ekonomske isprepletenosti Jugoslavije upravo pokazuju da sami ekonomski čimbenici ne mogu spriječiti sukobe.

Dakle, kao što je već spomenuto, geopolitička analiza može pružiti vrijedan uvid u ekonomsku analizu, posebice u pogledu razumijevanja odnosa ekonomske moći i političkog suvereniteta što se može zorno ilustrirati primjerima iz recentnije i nešto dalje ekonomske i financijske povijesti.

Recentniji primjer koji ilustrira međudnos ekonomske moći i suvereniteta možemo pronaći u strategiji štednje koja je usvojena tijekom krize europodručja, a koja je bila pod utjecajem prevage političke i ekonomske moći Njemačke u Europi.⁷ Tijekom krize, Njemačka se istaknula kao najveća i najjača gospodarska sila unutar europodručja. Njemački gospodarski uspjeh i zastupanje zdrave ekonomske politike omogućili su joj da igra ključnu ulogu u donošenju odluka i oblikovanju ekonomske strategije za cijelo europodručje. To je dovelo do situacije u kojoj je Njemačka imala znatan utjecaj na ekonomske izbore drugih europskih zemalja. Konkretno, u nastojanju da se suoče s krizom i stabiliziraju financijske sustave, mnoge europske zemlje morale su pristati na mjere štednje koje je predvodila Njemačka. Takve mjere uključivale su smanjenje javnih troškova, rezanje socijalnih programa i povećanje poreza, što je u nekim slučajevima dovelo do gubitka suvereniteta tih zemalja nad vlastitim ekonomskim politikama. Ti programi mjera štednje i fiskalne prilagodbe, koje su europske zemlje

⁷ Europska središnja banka, *Makroekonomske projekcije stručnjaka ESB-a dovršene su početkom ožujka 2023. prije nedavne pojave napetosti na financijskim tržištima. Iz tih napetosti proizlazi dodatna neizvjesnost u vezi s inflacijskim izgledima i izgledima za gospodarski rast, 2023*, dostupno na: https://www.ecb.europa.eu/pub/projections/html/ecb.projections202303_ecbstaff~77c0227058.hr.html, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

primijenile u nastojanju da stabiliziraju svoje financijske sustave i smanje javne deficite, često su bili poznati kao "programi prilagodbe" ili "ekonomske prilagodbe". Ovi programi obično su se dogovarali između europskih vlasti i međunarodnih institucija poput Međunarodnog monetarnog fonda (engl. International Monetary Fund; MMF), ECB-a i Europske komisije, te su bili usmjereni prema zemljama koje su se suočavale s visokim javnim dugom, deficitom u proračunu i financijskim nepravilnostima. Mjere prilagodbe uključivale su niz fiskalnih politika usmjerenih na smanjenje javnih troškova i restrukturiranje proračuna kako bi se postigao fiskalni cilj. To je često podrazumijevalo smanjenje izdataka za socijalne programe, rezanje javnih ulaganja, kao i povećanje poreza kako bi se povećali prihodi države.⁸

Suočene s pritiskom tržišta, teškim gospodarskim uvjetima i zahtjevima europskih partnera, nacionalne reprezentacije europskih zemalja često su bili prisiljene pristati na mjere koje su predlagale jače ekonomske sile. To je izazvalo podjele i napetosti među europskim zemljama, posebno između Njemačke i Francuske, koje imaju različite koncepcije suvereniteta i ekonomske politike. Uvođenje eura kao zajedničke valute također je igralo ključnu ulogu u prenošenju suvereniteta na europsku razinu. Stvaranje eura impliciralo je da zemlje koje su pristupile zajedničkoj valuti prenesu cjelokupnu monetarnu suverenost na Europsku središnju banku, koja je primarno temeljena na njemačkom modelu Bundesbanke i njene antiinflatorne politike. Navedena banka ima ograničeni mandat i političku neovisnost, što je predstavljalo pomak u monetarnom suverenitetu država članica.

Kao jedan od primjera isprepletenosti geopolitičke krize i ekonomskih prilika možemo istaknuti krizu tzv. Bretton Woods sustava.

Sustav Bretton Woods, uspostavljen je 1944. godine, nakon Drugog svjetskog rata, a cilj mu je bio da osigura financijsku stabilnost i promiče ekonomski prosperitet među zemljama svijeta. Predstavljao je međunarodni monetarni sustav koji je bio temeljen na fiksnom deviznom tečaju i dolarskom standardu, odnosno ključni element sustava Bretton Woods bio je postavljanje službene valute Sjedinjenih Američkih Država (SAD), američkog dolara (USD) kao glavne rezervne valute koja se koristi za

⁸ Toussaint E., *Opće posljedice politika MMF-a i Svjetske banke; Društvene posljedice programa strukturne prilagodbe*, 2012, dostupno na: <https://slobodnifilozofski.com/2012/06/eric-toussaint-programi-strukturne-3.html>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

međunarodna plaćanja. Ostale zemlje su svoje valute vezivale uz dolar po fiksnom tečaju, a zauzvrat je SAD jamčio konvertibilnost dolara u zlato po cijeni od 35 dolara za uncu zlata. Tijekom 1950-ih i 1960-ih, sustav Bretton Woods donio je relativnu stabilnost i ekonomski prosperitet. Međutim, u tom razdoblju počeli su se pojavljivati problemi koji su doveli do njegovog kraja. Proveden je cijeli niz mjere za rješavanje problema sustava, poput ugovora o zamjeni i politike zaštite američkih zlatnih rezervi. Međutim, porast inflacije u SAD-u od 1965. godine nadalje, uz popustljivu monetarnu politiku i rastuće fiskalne deficite, pridonio je slomu Bretton Woodsa. Odluka o suspenziji konvertibilnosti zlata od strane predsjednika Richarda Nixona 1971. godine označila je ključnu prekretnicu. Neke zemlje nisu uspjele održavati stabilnost svojih valuta, a SAD se suočavao s rastućim deficitom platne bilance i inflacijskim pritiscima. Ratovi i politički događaji također su utjecali na krizu sustava Bretton Woods. Naftna kriza iz 1973. godine, izazvana embargom Organizacije zemalja izvoznica nafte (eng. Organization of the Petroleum Exporting Countries; OPEC), uzrokovala je visoku inflaciju i ekonomske poteškoće u mnogim zemljama, uključujući i SAD. Tijekom istog razdoblja, SAD je bio umiješan u Vijetnamski rat koji je dodatno opteretio američku ekonomiju i proračun. Rat u Izraelu 1973. godine, poznat kao Jom Kipurski rat, također je imao ozbiljne posljedice za ekonomiju, a vodio se između Izraela i koalicije arapskih zemalja. Zbog podrške Izraelu, mnoge arapske zemlje uvele su naftni embargo prema zemljama koje su podržavale Izrael, uključujući SAD.⁹ To je dovelo do smanjenja opskrbe nafte i rasta cijena nafte što je dodatno opteretilo već oslabljeni sustav Bretton Woods. Suočen s tim izazovima, SAD se 1971. godine gotovo unilateralno odlučio povući iz Bretton Woods sustava. Nakon što je predsjednik Richard Nixon suspendirao konvertibilnost dolara u zlato, bretonvudske članice više nisu mogle zamijeniti svoje rezerve u dolarima za zlato. To je formalno označilo kraj Bretton Woodsa kao fiksnog monetarnog sustava. Bez obzira na to, dolarski standard ostaje dominantna međunarodna valuta, čija je zamjena u doglednoj budućnosti malo vjerojatna, a naslijeđe Bretton Woodsa nastavilo je oblikovati globalni monetarni sustav.

Naime, znanstvenici i kreatori politika još uvijek traže nove ideje i načela na temelju kojih će se ponovno uspostaviti red i stabilnost u međunarodnom ekonomskom i financijskom poretku. Konkretno, novi sustav trebao bi biti učinkovit, prilagodljiv i

⁹ Tristar History, *Jom Kipurski rat*, 2021, dostupno na: <https://hr.tristarhistory.org/yom-kippur-war>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

stabilan te osigurati održivu ekonomsku suradnju između svjetskih zemalja. Nadalje, trebao bi rješavati probleme koji su doveli do kraja Bretton Woodsa, kao što su problemi prilagodbe valuta, neravnoteže platne bilance, likvidnosti i uloge rezervnih valuta. Međutim, dizajn i način implementacije tog budućeg sustava zahtijeva suradnju i koordinaciju između vrlo različitih zemalja i regija svijeta s ciljem postizanja svjetske stabilnosti i prosperiteta.

Spomenuti primjeri dokazuju nam kako su ekonomija i geopolitika isprepletene, a sveobuhvatno razumijevanje geopolitičkih sukoba zahtijeva razmatranje ekonomskih čimbenika. Iako samo ekonomija ne određuje geopolitiku, analiza ekonomskih činjenica može obogatiti naše razumijevanje geopolitičke dinamike. S druge strane, pretjerano pojednostavljena ekonomska objašnjenja i zanemarivanje specifičnih političkih konteksta u ekonomskoj analizi ometaju iscrpno razumijevanje ekonomskih prilika te mogu spriječiti naše razumijevanje trenutnih i potencijalnih sukoba.

2.3. Aktualna geopolitička kriza: rat u Ukrajini i financijske sankcije EU

Trenutačno najvažniji geopolitički i geoekonomski rizik u pogledu financijske stabilnosti europskog ekonomskog područja jest sukob Ukrajine i Rusije, koji traje od 24.2.2022. godine. Ova kriza ima svoje korijene u dugogodišnjim političkim i gospodarskim okolnostima koje su se stapale u kompleksnu "mješavinu", rezultirajući oružanim sukobom koji je izazvao ekonomske reperkusije ne samo na europskom kontinentu već i diljem svijeta. Sve je počelo 2013. godine kada je ukrajinska vlada, nakon dugotrajnih pregovora s Europskom unijom o pridruživanju, odlučila odbiti dogovor i umjesto toga razmotriti jačanje veza s Rusijom. Ova odluka izazvala je masovne prosvjede diljem zemlje, koji su postali poznati kao "Euromajdan", također zvan i "Revolucija dostojanstva".¹⁰ Prosvjedi su bili usmjereni protiv korupcije u politici te su zahtijevali političke reforme i veću povezanost s EU. Nasilje na ulicama Kijeva i širom zemlje eskaliralo je početkom 2014. godine, kulminirajući u padu pro-ruskog predsjednika Viktora Janukoviča u veljači. Međutim, situacija se brzo pogoršala kada je Rusija anektirala Krim, poluotok bogat resursima i s važnim geostrateškim položajem u Crnom moru. Ovaj potez izazvao je oštre osude međunarodne zajednice

¹⁰ Poliščuk, J. (2021), *Revolucija dostojanstva kao tema, problem i izazov (u suvremenoj ukrajinskoj književnosti)*, Književna smotra: Časopis za svjetsku književnost, 53 (202-4), str. 153.-160., na str. 153., (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

i stvorio napetost između Rusije i zapadnih zemalja. U međuvremenu, u istočnoj Ukrajini, separatistički pokreti potpomognuti od strane Rusije započeli su pobunu, zahtijevajući veću autonomiju i samoodređenje. Oružani sukobi u regiji postali su sve češći, a Ukrajina se suočila s ozbiljnim izazovom očuvanja suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti. Kriza u Ukrajini duboko je oblikovala globalnu politiku i ekonomiju. Rast međunarodnog pritiska doveo je do uvođenja financijskih sankcija od strane Europske unije i drugih zapadnih zemalja protiv Rusije. Ove sankcije imale su ozbiljan utjecaj na gospodarstvo Rusije i donijele nove izazove za europsko gospodarstvo, posebno u kontekstu trgovine i energetske sigurnosti.

Glavni razlog koji je doveo do trgovinskog deficita u Ukrajini jest prirodni plin koji je ukrajinski glavni izvoz. Korigiranje cijena plina u Ukrajini bio je jedan od uvjeta da Međunarodni monetarni fond (engl. International Monetary Fund) alocira Ukrajini sredstva za pomoć.¹¹ Predviđeni proračunski deficit Ukrajine u 2023. godini iznosi 38 milijardi dolara te će ga vlada podmiriti uz inozemnu pomoć.¹² Korigiranje cijene plina imalo je višestruke efekte na ekonomiju poput inflacije i troškova koji su doveli do povećanja cijene plina što je uzrokovalo rast cijena energenata i pridonijelo općem rastu inflacije. Povećanje cijene plina imalo je negativan utjecaj na konkurentnost ukrajinskih industrija, posebno onih koje su ovisne o energetskom sektoru. Povećanje cijena energenata također je dovelo i do povećanja troškova života za stanovništvo što je dovelo do socijalnih i političkih implikacija. Korekcija cijene plina i ekonomske poteškoće nakon ruske invazije i aneksije Krima 2014. godine doveli su do potrebe za podrškom MMF-a. MMF je uspostavio program financijske pomoći kako bi pomogao Ukrajini da se nosi s ovim izazovima i implementira strukturne reforme koje uključuju fiskalne i monetarne reforme, tržišnu deregulaciju i liberalizaciju, bankarske i financijske reforme te tome slično, u svrhu poboljšanja makroekonomske stabilnosti. Vrijednost hitnih financijskih mjera, koje su aktivirane 2022. godine, iznosi 925 milijuna dolara.¹³ Prema izračunima Svjetske banke (engl. World Bank) Ukrajina je zbog ruske

¹¹ Vanjska politika u službi gospodarskog napretka Hrvatske, *Aktualna gospodarska situacija u Ukrajini*, Gospodarska diplomacija, 24.03.2015., dostupno na: <https://mvep.gov.hr/print.aspx?id=227702&url=print>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

¹² Hina, *Ukrajina pretrpjela najveći gospodarski pad od stjecanja neovisnosti*, 2023., dostupno na: <https://www.vecernji.ba/svijet/ukrajina-pretrpjela-najveci-gospodarski-pad-od-stjecanja-neovisnosti-1647189>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

¹³ Hina, *Svjetska banka izračunala koliko će iznositi pad ukrajinskog gospodarstva u ovoj godini: 'Ovo će biti dvostruko veća kriza nego pandemijske 2020.'*, 2022., dostupno na: <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/biznis/svjetska-banka-izracunala-koliko-ce-iznositi-pad-ukrajinskog->

invazije pretrpjela 45,1% gospodarskog pada. Od sredine 2021. godine, cijene energije bile su nestabilne, a posebno su porasle cijene goriva u EU. Ovaj rast cijena izazvao je ozbiljnu zabrinutost u vezi sigurnosti opskrbe energijom. Dodatno, situaciju su pogoršale odluke Rusije o prekidu isporuke plina nekim državama članicama EU-a. Ovaj događaj ima dalekosežne posljedice na energetska stabilnost u Europi, a političke i ekonomske napetosti utječu na globalna energetska tržišta i cijene energenata.¹⁴

Rat je također značajno utjecao na globalna tržišta hrane. Ukrajina, kao vodeći izvoznik žitarica, doživjela je dramatičan pad izvoza što je izazvalo zabrinutost za sigurnost opskrbe hranom milijunima ljudi diljem svijeta. Mjere koje su poduzele EU i Ujedinjeni narodi (engl. United Nations; UN) pomogle su u obnovi izvoza i smanjenju cijena hrane. Nakon godinu dana od početka rata, cijena hrane još uvijek je bila iznad razine iz 2021. godine, što ukazuje na nepovoljne izgleda za budućnost i stvara neizvjesnost na globalnoj razini.

Sukobi u Ukrajini i uvođenje financijskih sankcija utjecali su na stabilnost valuta u regiji. Ruska rublja doživjela je devalvaciju, što je imalo utjecaj na regionalnu valutnu dinamiku i na trgovinske partnere Rusije. Ovaj je utjecaj imao globalne posljedice, posebno zbog povezanosti globalnih valutnih tržišta. Ratna atmosfera i politička nestabilnost odvrćali su investitore od ulaganja u regiju. Zemlje koje su se suočile s krizom nisu mogle privući potrebne strane investicije, što je smanjilo kapitalne tokove i mogućnost ekonomskog rasta. Nadalje, zbog znatnog povećanje cijena energenata i prehrambenih sirovina došlo je do smanjene opskrbe i ograničenja proizvodnje, što je rezultiralo rastom cijena naftnih proizvoda, plina i drugih sirovina. To je dodatno ojačalo već postojeću tendenciju rasta inflacije potrošačkih cijena koja je započela sredinom prethodne godine prije svega u pogledu cijena energenata i hrane. Na primjer, na terminskim tržištima, gdje se trguje financijskim instrumentima koji ovise o budućim cijenama roba i sirovina, primjećuje se kontinuirano niska cijena sirovina. Navedena situacija ukazuje na očekivanje postupnog smanjenje cijena sirovina prema kraju vremenskog razdoblja za koje se provodi projekcija ili analiza. Također, tendencija niskih cijena na terminskim tržištima može biti rezultat više čimbenika, uključujući

[gospodarstva-u-ovoj-godini-ovo-ce-biti-dvostruko-veca-kriza-nego-pandemijske-2020-1183269](#), (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

¹⁴ Europsko vijeće; Vijeće Europske unije, *Utjecaj ruske invazije na Ukrajinu na tržišta: odgovor EU-a, 2022*, dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eu-response-ukraine-invasion/impact-of-russia-s-invasion-of-ukraine-on-the-markets-eu-response/>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

promjene u globalnoj ponudi i potražnji za određenim sirovinama, geopolitičke događaje, promjene u trgovinskim odnosima među zemljama, te makroekonomske i monetarne faktore. Ipak, postoje naglašeni rizici u vezi s trajanjem rata i mogućim novim sankcijama, što može dodatno utjecati na cijene sirovina na svjetskom tržištu i izazvati daljnji rast inflacije. Upravo zbog sveprisutne neizvjesnosti i potencijalnih rizika, ekonomska situacija u vezi s cijenama energenata i sirovina ostaje izazovna i traži pažljivo praćenje i prilagodbu monetarne i fiskalne politike europodručja ali i drugih zemalja kako bi se ublažili negativni učinci na gospodarstva i stabilnost potrošačkih cijena.¹⁵

2.3.1. Kronologija sankcija Europske komisije protiv Ruske Federacije

Europska komisija je 25. veljače 2022. godine donijela sankcije protiv Ruske Federacije. Sankcije se fokusiraju na financijski sektor, energetiku, transport i robu dvojne namjene te kontrolu izvoza. Cilj uvođenja i nametanja sankcija Ruskoj Federaciji jest ograničenje poslovanja njihovih banaka, financiranja državnih poduzeća i investicija iz Rusije u EU. Sankcije također uključuju zabranu prodaje zrakoplovne opreme ruskim zračnim prijevoznicima te ograničenje pristupa potrebitim tehnologijama. Diplomati i poslovni ljudi iz Rusije više neće imati povlašten status u EU. Ove sankcije imaju za cilj oslabiti rusku ekonomiju i politički utjecaj.

Europska komisija, zajedno s čelnicima Ujedinjenog Kraljevstva, Kanade i Sjedinjenih Američkih Država, izdala je 26. veljače 2022. godine zajedničku izjavu kojom ističe odlučnost u nametanju dodatnih troškova Rusiji kao odgovor na napade na Ukrajinu. Sukladno tome provesti će se niz mjera. Jedna od značajnijih mjera uključuju izbacivanje i potiskivanje odabranih ruskih banaka iz međunarodnog sustava plaćanja SWIFT. SWIFT je također znan i kao "SWIFT kod" ili "SWIFT broj", koji se koristi u međunarodnim bankarskim poslovima. Sastavljen je od slova i brojeva koji se koriste za prepoznavanje određene banke ili financijske institucije. SWIFT omogućava brz i siguran prijenos financijskih informacija između banaka diljem svijeta, što olakšava međunarodne transakcije, uključujući prijenose novca i plaćanja. SWIFT ima ključnu ulogu u efikasnom funkcioniranju međunarodnih financijskih transakcija i pruža

¹⁵ HNB, *Utjecaj rata u Ukrajini na inflaciju potrošačkih cijena*, 2022., dostupno na: https://www.hnb.hr/javnost-rada/rat-u-ukrajini/html/-/asset_publisher/lwOTLx5fWZDC/content/utjecaj-rata-u-ukrajini-na-inflaciju-potrosackih-cijena, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

standardizirani sustav za prepoznavanje banaka diljem svijeta.¹⁶ Druge mjere sankcioniranja obuhvaćaju uvođenja restriktivnih mjera za rusku središnju banku te nove sankcije protiv pojedinaca i entiteta koji podržavaju rat u Ukrajini. Isključivanje Rusije iz SWIFT-a imalo je posljedice za njen bankarski sustav, poput otežanog međunarodnog poslovanje koje znači da bez mogućnosti pristupa SWIFT-u, ruske banke, uključujući Sberbanku, imaju otežanu mogućnost obavljanja međunarodnih transakcija, a to može usporiti i zakomplicirati plaćanja i prijenos novca između ruskih i stranih banaka. Dodatno, jedna od posljedica jest i financijska izolacija Rusije od ostatka poslovnog svijeta uslijed isključivanja iz SWIFT-a. To može otežati pristup međunarodnim financijskim tržištima i time utjecati na sposobnost ruskih banaka da se zadužuju ili ulažu u inozemstvu. Sankcije poput odluka o isključenju Rusije iz SWIFT-a donosi i dodatne sankcije protiv pojedinih banaka, uključujući Sberbanku. Sberbanka je bila izložena financijskim sankcijama zbog svoje uloge u ruskom bankarskom sustavu i potpori ruskoj vladi. Isključivanje Rusije iz SWIFT-a stvara ozračje koje se na financijskim tržištima može odraziti putem smanjenja povjerenja investitora u ruski bankarski sektor. Sankcije također uključuju zatvaranje EU zračnog prostora za ruske avio kompanije. Putem mjere istaknuta je spremnost za uvođenje dodatnih sankcije protiv Rusije kako bi se pozvala na odgovornost za napad na Ukrajinu.

Nove sankcije nadopunjuju paket mjera koje su najavljene nakon videokonferencije ministara vanjskih poslova EU 27. veljače 2022. godine. Novi paket sankcija obuhvaća financijski sektor, sektor energetike i transporta, robu koja može imati dvojnju namjenu, kontrolu i financiranje izvoza, viznu politiku EU-a koja nužna je za učinkovito funkcioniranje schengenskog područja bez granica jer olakšava ulazak posjetitelja u EU i istodobno jača unutarnju sigurnost te dodatne liste ruskih pojedinaca. U financijskom sektoru uvode se restriktivne mjere koje se odnose na poslovanje s ruskim bankama, financiranje ruskih državnih poduzeća te investicije iz Rusije u Europsku uniju. Ovaj paket mjera usmjeren je prema financijskom sektoru, gdje su sankcije s druge strane usmjerene prema 70% ruskog bankarskog tržišta i prema ključnim državnim tvrtkama, uključujući sektor obrane i energetike.¹⁷ Uvozi koji su

¹⁶ T.B./Savjeti.hr, *Što je SWIFT broj i zašto je važan za vas i vašu banku?*, 2022, dostupno na: <https://www.savjeti.hr/osobne-financije/sto-je-swift-broj-i-zasto-je-vazan-za-vas-i-vasu-banku/257f> , (pristupljeno 13.svibnja 2023.).

¹⁷ Europsko vijeće; Vijeće Europske unije; *Kronologija: mjere ograničavanja EU-a protiv Rusije zbog Ukrajine*, 2023, dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/sanctions/restrictive->

usmjereni ka naftnom sektoru zabranjeni su, što je onemogućilo Rusiji modernizaciju njihovih rafinerija. Zakinuti su i sektor energetike i transporta, gdje sankcije uključuju zabranu prodaje zrakoplovne opreme ruskim zračnim prijevoznicima, čime se Rusiji otežava pristup ključnoj tehnologiji i opremi za transport.

Uveden je i treći reći paket sankcija, koji je stupio na snagu 28. veljače 2022. godine, kao odgovor na rusku invaziju na Ukrajinu. Ove mjere uključuju opskrbu ukrajinskim oružanim snagama putem Europskog mirovnog fonda, zabrane preletanja i pristupa zračnim lukama EU za ruske prijevoznike te zabrane transakcija sa Središnjom bankom Ruske Federacije (engl. The Central Bank of Russian Federation).

Dana 9. ožujka 2022. godine EU donosi nove restriktivne mjere protiv 160 osoba koje su prema službenim procjenama povezane s ruskom vojnom agresijom na Ukrajinu i djelovanjem koje ugrožava teritorijalni integritet i suverenitet Ukrajine. Među navedenim osobama nalazi se 14 oligarha i poslovnih ljudi iz ključnih sektora koji pridonose prihodima Ruske Federacije, te 146 članova Vijeća Federacije Rusije. Uvedene mjere odnose se na isključivanje Rusije iz sustava SWIFT, izvoz pomorske robe i radiokomunikacijske tehnologije u Rusiju. Navedenim mjerama nastoji se smanjiti financijska podrška i ograničiti gospodarska aktivnost povezana s Rusijom i Bjelorusijom.

Peti paket sankcija EU uvodi 8. travnja 2022. godine. Ove mjere uključuju zabranu uvoza ugljena i fosilnih goriva iz Rusije, zabranu pristupa ruskih brodova lukama EU, zabranu cestovnog prijevoza robe za ruska i bjeloruska poduzeća, zabrane izvoza visokotehnološke robe, te zabranu uvoza određenih proizvoda poput drva i alkoholnih pića. Uvedene gospodarske mjere, uključujući zabranu sudjelovanja ruskih tvrtki u javnoj nabavi, isključenje financijske potpore ruskim javnim tijelima i zabranu depozita na kriptovalute. Ključne ruske banke u potpunosti su isključene iz transakcija te im je imovina zamrznuta. S obzirom na ozbiljnost sankcija i njihov obuhvat, Sberbanka se također susreće s nizom izazova i ograničenja u svojem poslovanju, uključujući financijske restrikcije koje utječu na smanjenje mogućnosti za financiranjem i na obrtni kapital, zatim zamrzavanje imovine, ograničenja u međunarodnom poslovanju,

[measures-against-russia-over-ukraine/history-restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/](#), (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

zabranu uvoza i izvoza, isključenost pri sudjelovanju u javnoj nabavi i gubitak financijske potpore.

EU je 3. lipnja 2022. godine usvojila šesti paket sankcija protiv Ruske Federacije. Sankcije uključuju zabranu kupnje, uvoza i prijenosa nafte i naftnih derivata iz Rusije u EU. Također je proširen popis ruskih i bjeloruskih banaka koje su isključene iz SWIFT sustava. Proširen je popis roba i tehnologija s dvojnog namjenom te je zabranjeno pružanje usluga računovodstva, odnosa s javnošću i savjetovanja Rusiji.

Vijeće EU je dana 5. veljače 2023. godine donijelo deseti paket sankcija kao snažan odgovor na rusku invaziju na Ukrajinu. Ovaj paket obuhvaća niz ograničenja poput zabranu izvoza ključne tehnologije i industrijskih proizvoda prema Rusiji čime se smanjuje njezina sposobnost za razvoj i napredak u ključnim sektorima, što bi moglo utjecati na gospodarsku stabilnost zemlje. Druga mjera odnosi se na zabranu uvoza asfalta i sintetičkog kaučuka u Rusiju što utječe na građevinsku industriju i infrastrukturne projekte u zemlji. Uvedena je i mjera kojom se zabranjuje provoz robe i tehnologije s dvojnog namjenom, kroz Rusiju, koje su izvezeno iz EU. Na taj način EU nastoji spriječiti da Rusija takvu robu i tehnologiju koristi u vojne svrhe. Uz to, EU je poduzela dodatne korake kako bi pooštrila sankcije. To uključuje suspenziju dozvola za emitiranje medijskim kućama RT Arabic i Sputnik Arabic, ograničenje mogućnosti ruskih državljana da obnašaju funkcije u upravljačkim tijelima kritične infrastrukture i kritičnih subjekata EU-a, te uvođenje novih obveza vezanih uz izvješćivanje kako bi se osigurala učinkovitost zabrana povezanih sa zamrzavanjem imovine.

Dana 23. lipnja 2023. godine, Vijeće je donijelo jedanaesti paket sankcija kao odgovor na rusku invaziju na Ukrajinu. Nove mjere ograničavaju Rusiju na nekoliko načina kako bi se osiguralo dosljedno međunarodno reagiranje na agresiju prema Ukrajini. Prva mjera podrazumijeva jačanje bilateralne i multilateralne suradnje s trećim zemljama kako bi se spriječilo izbjegavanje sankcija, čime se osigurava da Rusija ne može zaobići sankcije putem suradnje s drugim državama koje ne podupiru ove restriktivne mjere. Druga mjera uključuje zabranu provoza robe i tehnologije kroz Rusiju što će otežati transport i trgovinu preko ruskog teritorija, a time i gospodarske aktivnosti u zemlji. Treća mjera odnosi se na stroža ograničenja izvoza. Njom će se utjecati na Rusiju u smislu trgovine i pristupa određenim proizvodima i tehnologijama. Ova ograničenja mogu ozbiljno utjecati na rusko gospodarstvo i oslabiti financijsku stabilnost zemlje.

2.3.2. Financijske sankcije kojima se izravno zadire u ruski bankarski sektor

Između brojnih sankcija koje su uvedene protiv Ruske Federacije, a koje su u bitnome opisane u prethodnim odlomcima, ističu se tri financijske sankcije koje su imale najjači utjecaj na poslovanje ruskog bankarskog sektora, a one su:

- 1) Isključivanje ruskih banaka iz sustava plaćanja SWIFT, koja je jedna od najistaknutijih mjera koja je utjecala na ruski bankarski sektor. To je dovelo do značajnih poteškoća u obavljanju međunarodnih transakcija te je otežalo ruskoj ekonomiji pristup globalnom financijskom sustavu.
- 2) Druga značajna mjera obuhvaća ograničenje pristupa kapitalu ruskim bankama na međunarodnim tržištima kapitala. Uvedenom mjerom ruskim bankama ograničen je pristup stranim investicijama i financiranju, što je utjecalo na smanjenje njihove likvidnosti i sposobnosti za obavljanje poslovanja.
- 3) Treća istaknuta mjera jest zabrana transakcija sa Središnjom bankom Ruske Federacije koja je ograničila mogućnosti ruskog bankarskog sektora da obavlja međunarodne transakcije i nudi pojedine financijske usluge.

Ove mjere imale su snažan političko-ekonomski učinak na ruski bankarski sektor smanjujući njegovu sposobnost za poslovanje na međunarodnom tržištu i izolirajući ga od globalnog financijskog sustava. To je dovelo do pada vrijednosti ruskog rublja, inflacije i smanjenja gospodarske aktivnosti u zemlji.

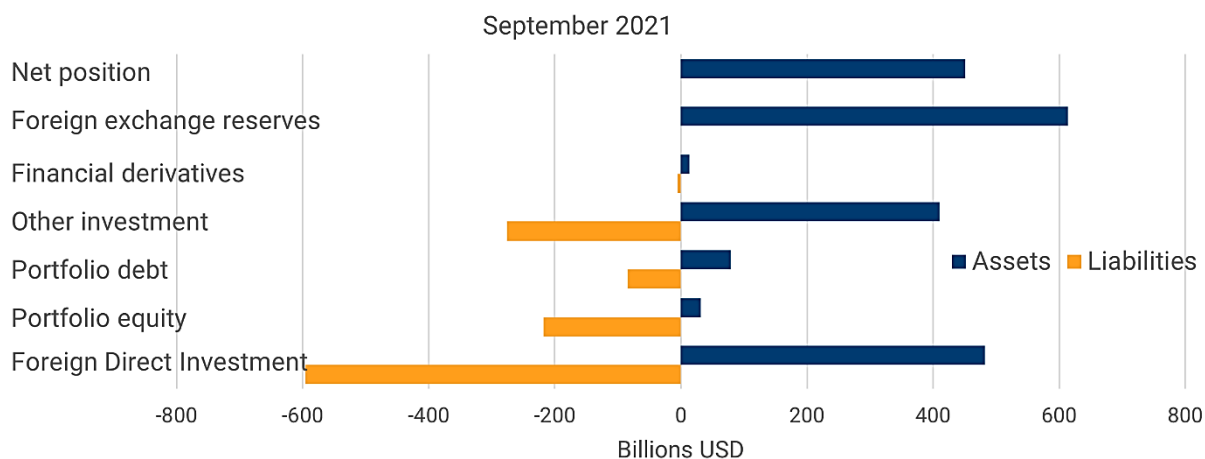
EU je 2. ožujka 2022. godine donijela odluku o isključivanju sedam ruskih banaka iz SWIFT-a, čime se onemogućava njihov pristup međunarodnom financijskom sustavu i otežava globalno poslovanje. Banke na koje su implementirane navedene mjere su Banka Otkritie, Novikombank, Promsvyazbank, Rossiya Bank, Sovcombank, Vnesheconombank (VEB) i VTB banka koje su ujedno i ključne ruske banke koje čine 23% tržišnog udjela u ukupnom ruskom bankarskom sektoru.¹⁸ Uz navedeno, EU je također uvela zabrane koje uključuju sudjelovanje u svim budućim nadolazećim projektima koji su sufinancirani od strane Ruskog fonda za izravna ulaganja, prodaju, opskrbu, prijenos ali i izvoz novčanica eura u Rusiju ili bilo kojoj fizičkoj ili pravnoj osobi

¹⁸ Europsko vijeće; Vijeće Europske unije, *Kronologija: mjere ograničavanja EU-a protiv Rusije zbog Ukrajine*, 2023, dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/history-restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

u Rusiji. Ove mjere imaju za cilj ograničiti financijske aktivnosti ruskih banaka i onemogućiti protok eura prema Rusiji. 9. ožujka 2022. godine EU je primijenila mjere na 862 pojedinca i 53 subjekta te su nova ograničenja uključivala ograničenje u pružanju financijskih usluga (SWIFT) za tri bjeloruske banke, zabranu transakcija s Bjeloruskom centralnom bankom te također zabranu trgovanja dionicama bjeloruskih državnih subjekata na europskim burzama, obuhvaćaju ograničenje financijskih priljeva iz Bjelorusije u EU te zabranu isporuke bjeloruskih novčanica u eurima.

Slikom 1. prikazana je vanjska pozicija Rusije. Isključenje ruskih subjekata s međunarodnog tržišta kapitala može imati ozbiljne i sveobuhvatne posljedice za rusko gospodarstvo. Prema podacima Banke za međunarodna poravnanja (engl. Bank for International Settlements; BIS), ruske banke su neto vjerovnici u odnosu na banke drugih zemalja, dok je nefinancijski sektor u Rusiji neto dužnik prema stranim bankama. Ukupni vanjski dug Rusije iznosi 478 milijardi USD, što je niže nego 2014. godine.¹⁹ No, opseg financijskih sankcija danas je znatno širi, uključujući zamrzavanje deviznih rezervi u inozemstvu. To smanjuje sposobnost centralne banke da privatnom sektoru osigura deviznu likvidnost, što može izazvati pritisak na domaću valutu. Nagla deprecijacija ruske valute rezultira većom inflacijom i smanjenjem životnog standarda.

Slika 1. Vanjska pozicija Rusije

Izvor: Brookings, Russia's external position: *Does financial autarky protect against sanctions?*, 2022, dostupno na: <https://www.brookings.edu/articles/russias-external-position-does-financial-autarky-protect-against-sanctions/#a1>

¹⁹ G. M. Milesi-Ferretti, Brookings, *Russia's external position: Does financial autarky protect against sanctions?*, 2022, dostupno na: <https://www.brookings.edu/articles/russias-external-position-does-financial-autarky-protect-against-sanctions/#a1>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

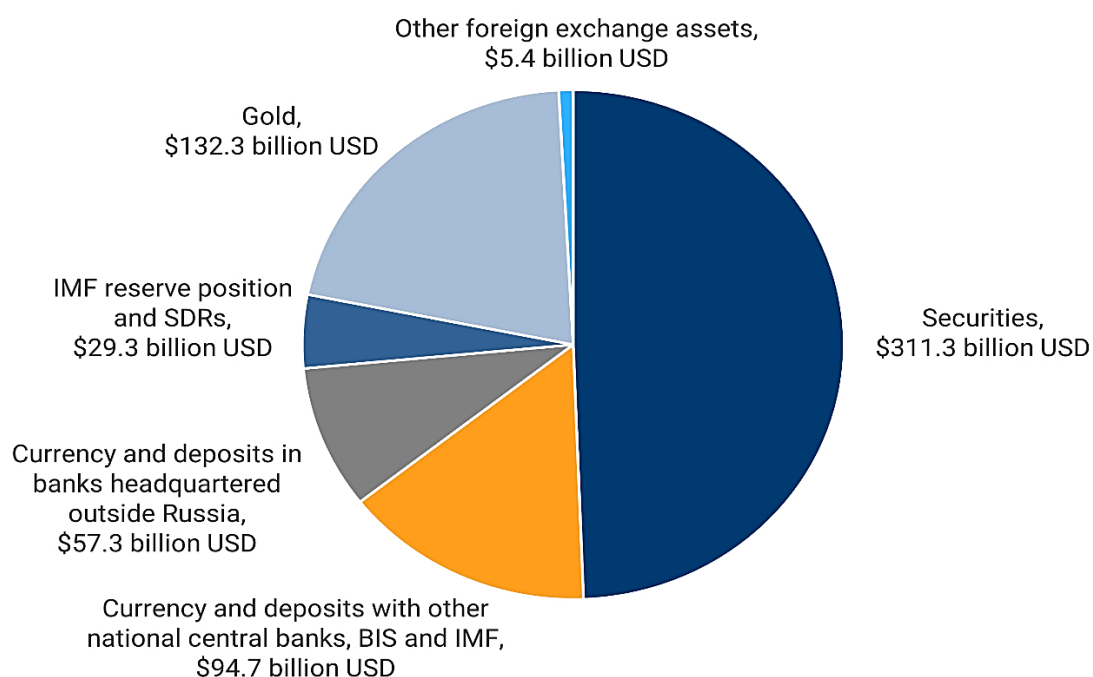
[position-does-financial-autarky-protect-against-sanctions/#a1](#), (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

Središnja banka najavila je drastično povećanje kamatnih stopa kako bi zaustavila pad valute. Isključenje ruskih subjekata iz međunarodnih tržišta kapitala, zajedno s drugim sankcijama, ozbiljno ograničava pristup sredstvima i utječe na stabilnost rublja i gospodarski rast. To predstavlja veliki izazov za središnju banku u održavanju stabilnosti financijskog sustav i ekonomije zemlje. Sposobnost Rusije da se nosi s nadolazećim izazovima proizašlim iz nametnute situacije, ovisit će o njezinoj sposobnosti da prilagodi svoju monetarnu politiku, upravlja vanjskim dugom i stabilizira domaću valutu u okruženju sve većih financijskih pritisaka.

Slika 2. prikazuje sustav instrumenata deviznih rezervi za siječnju 2022. godine koje je Središnja banka Ruske Federacije posjedovala, a sastoji se od nekoliko ključnih elemenata. Najveći dio tih rezervi, odnosno 311 milijardi USD, bio je uložen u obliku dužničkih vrijednosnica. Također, Središnja banka imala je depozite u drugim nacionalnim centralnim bankama i u BIS-u u ukupnom iznosu od 95 milijardi USD. Pored toga, banka je imala 57 milijardi USD u depozitima smještenim kod stranih banaka. No, značajan dio njezinih rezervi činilo je i zlato, čija je vrijednost iznosila 130 milijardi USD.²⁰

²⁰ G. M. Milesi-Ferretti, Brookings, *Russia's external position: Does financial autarky protect against sanctions?*, 2022, dostupno na: <https://www.brookings.edu/articles/russias-external-position-does-financial-autarky-protect-against-sanctions/#a1>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

Slika 2. Prikaz sustava instrumenta deviznih rezervi za siječanj 2022. godine

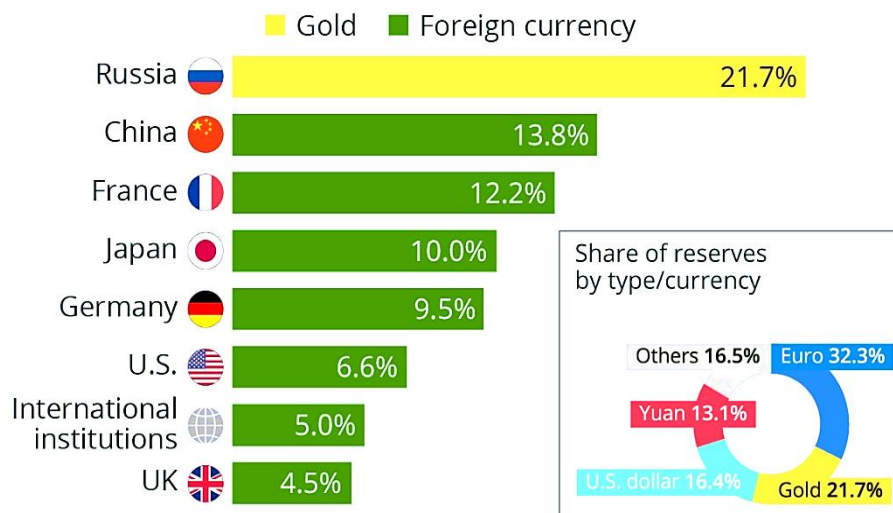
Izvor: Brookings, Russia's external position: *Does financial autarky protect against sanctions?*, 2022, dostupno na: <https://www.brookings.edu/articles/russias-external-position-does-financial-autarky-protect-against-sanctions/#a1>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

Slikom 3. prikazani su najveći posjednici deviznih i zlatnih rezervi Središnje banke Ruske Federacije prema lokaciji. Izvješće Središnje banke Ruske Federacije koje više nije dostupno, otkrilo je da je Kina najveći strani posjednik ruskih rezervi središnje banke, s 13,8% udjela.²¹ Većina ruskih rezervi, 21,7%, u obliku je zlata i nalazi se u samoj zemlji. Unatoč napretku sankcija, Rusija zadržava kontrolu nad trećinom svojih rezervi, oslanjajući se na domaće zlato i kineski juan. Kao odgovor na rusku invaziju na Ukrajinu, EU, UK (Ujedinjeno Kraljevstvo), SAD i Kanada zamrznule su imovinu povezanu s ruskom centralnom bankom, a oko 25% ruskih rezervi bilo je držano u Francuskoj, Njemačkoj i Austriji. Nakon procesa dedolarizacije, dolar čini samo oko 16% ruskih rezervi, dok Japan ima više ruskih rezervi (10%) nego vlastite valute. Više

²¹ K. Buchholz, Statista, *Who Holds Russia's Central Bank Reserves?*, 2022, dostupno na: <https://www.brookings.edu/articles/russias-external-position-does-financial-autarky-protect-against-sanctions/#a1>, (preuzeto 13. svibnja 2023.).

od tri četvrtine rezervi središnje banke Rusije čini imovina u stranoj valuti, od čega je polovica u vrijednosnim papirima koji ostaju u zemlji.²²

Slika 3. Najveći posjednici deviznih i zlatnih rezervi Središnje banke Ruske Federacije prema lokaciji

Izvor: Statista, *Who Holds Russia's Central Bank Reserves?*, Statista, K. Buchholz, 2022, dostupno na: <https://www.brookings.edu/articles/russias-external-position-does-financial-autarky-protect-against-sanctions/#a1>, (preuzeto 13. svibnja 2023.).

²² K. Buchholz, Statista *Who Holds Russia's Central Bank Reserves?*, 2022, dostupno na: <https://www.brookings.edu/articles/russias-external-position-does-financial-autarky-protect-against-sanctions/#a1>, (preuzeto 13. svibnja 2023.).

3. GEOPOLITIČKE OKOLNOSTI I STABILNOST FINACIJSKIH INSTITUCIJA: SLUČAJ SBERBANKE

3.1. Pregled povijesnog i poslovnog razvoja Sberbanke

Sberbanka je najveća banka u Rusiji i jedan od vodećih globalnih financijskih institucija. Sberbanka ima bogatu povijest koja seže do odjela za štednju Sovjetske centralne banke, koja svoje korijene vuče iz mreže privatnih štednih institucija osnovanih 1841. godine. Iako je privatizirana 1991. godine, Sberbanka održava bliske veze s vladom. Otprilike dvije trećine njezinih dionica u vlasništvu su Središnje banke Ruske Federacije, a uživa i ekskluzivnu vladinu garanciju na depozite. Unatoč niskim kamatnim stopama koje su ponekad zaostajale za inflacijom, Sberbanka je stekla povjerenje privatnih štediša tijekom turbulentnih 1990-ih godina zbog svoje reputacije, sigurnosti i velike mreže poslovnica. S vremenom je postala univerzalna komercijalna banka koja se konstantno širi u geografskom pogledu i u kontekstu vrsta poslovanja, te glavni izvor financiranja za velike ruske naftne i prirodne resurse.

Nakon raspada Sovjetskog Saveza, bankarski sustav u Rusiji prolazio je značajne promjene. U početku je postojalo samo pet banaka u državnom vlasništvu, ali liberalizacija politike licenciranja dovela je do naglog povećanja broja banaka, te je do 1997. godine dobilo licencu čak 1675 banaka. Oktobarska revolucija 1917. godine dovela je do nacionalizacije svih komercijalnih banaka u Rusiji. Međutim, nakon raspada Sovjetskog Saveza, privatizacija je postala ključan element tranzicije prema tržišnom sustavu. Nacionalizirane banke su restrukturirane, a privatni štedni računi ostali su poštovani kako bi se očuvao privatni sustav štednje. Uvođenje liberalizacije bankarskog sektora zahtijevalo je uspostavljanje učinkovitog nadzornog i regulatornog okvira. Središnja banka Ruske Federacije uspostavila je nadzorno tijelo za brzi nadzor rastućeg bankarskog sustava. Razvijeni su bonitetni propisi za ključna područja, uključujući adekvatnost kapitala, kreditne aktivnosti, minimalna likvidnost i tečajni rizik. Unatoč uspostavljanju formalnog nadzornog okvira, nadzorni pristupi imali su nekoliko ograničenja. Računovodstvene norme nisu se slagale s međunarodnim standardima, što je otežavalo procjenu financijskog stanja banaka. Analize izvan mjesta temeljile su se na nepouzdanim podacima, a fokus je bio na usklađenosti, a ne na analizi rizika i

stvarnih financijskih uvjeta banaka. Bankarski sektor suočio se s nizom izazova zbog nestabilnih makroekonomskih uvjeta i slabosti poslovnog okruženja. Kako bi se suočile s tim rizicima, banke su se usredotočile na koncentraciju kreditiranja u povezane zajmoprimce, ulaganje u državne vrijednosne papire i sudjelovanje u spekulativnim inozemnim mjenjačkim poslovima. Unatoč izazovima, stanje bankovnog sustava krajem 1997. godine bilo je izgledno. Većina banaka zadovoljila je nadzorne propise Središnje banke Ruske Federacije, ali su precijenile financijsko zdravlje banaka, što je kasnije dovelo do problema u sustavu. Tranzicija ruskog bankarskog sustava iz centralno planskog u tržišno bila je proces koji je zahtijevao brojne promjene. Uspostavljanje učinkovitog nadzornog okvira i regulativa bilo je važno za osiguranje financijske stabilnosti i sprječavanje kriza u budućnosti. No, izazovi poput računovodstvenih normi i rizika u poslovanju banaka ostali su relevantni i zahtijevali su daljnje poboljšanje sustava. Tranzicija je bila ključan korak prema modernizaciji bankarskog sektora u Rusiji. Banke su se tijekom tranzicije suočavale s različitim izazovima, uključujući nestabilne makroekonomske uvjete i slabost poslovnog okruženja. Kako bi se nosile s tim rizicima, banke su primijenile različite strategije, uključujući koncentraciju kreditiranja u povezane zajmoprimce, ulaganje u državne vrijednosne papire i sudjelovanje u spekulativnim inozemnim mjenjačkim poslovima. Iako se stanje bankovnog sustava krajem 1997. činilo obećavajućim, precijenjene financijske ocjene banaka kasnije su dovele do problema u sustavu. To upućuje na važnost točne i pouzdane procjene financijskog stanja banaka kako bi se spriječile potencijalne krize u budućnosti. Tranzicija ruskog bankarskog sustava iz centralno planskog u tržišno bila je ključan korak prema modernizaciji bankarskog sektora u Rusiji, no izazovi poput neusklađenosti računovodstvenih normi i upravljanja rizicima relevantni su i zahtijevaju daljnje poboljšanje sustava kako bi se osigurala stabilnost i održivost bankarskog sektora u budućnosti.²³

Tijekom ranih godina tranzicije, Rusija se suočavala s izazovom negativne stope gospodarskog rasta, a to je rezultiralo krizama 1998. i 2008. godine koje su zahvatile cijelo rusko gospodarstvo, uključujući i bankarski sustav. Od 2000. godine bankarski sustav pokazao je neke od znakova otpornosti na krize. Ruski bankarski sustav je

²³ William E. Alexander, David S. Hoelscher, and Michael F., *Banking system restructuring in Russia*, Moskva, 2000, str. 1-11, dostupno na: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/2000/invest/pdf/alexander.pdf>, (pristupljeno 15. svibnja 2023.) .

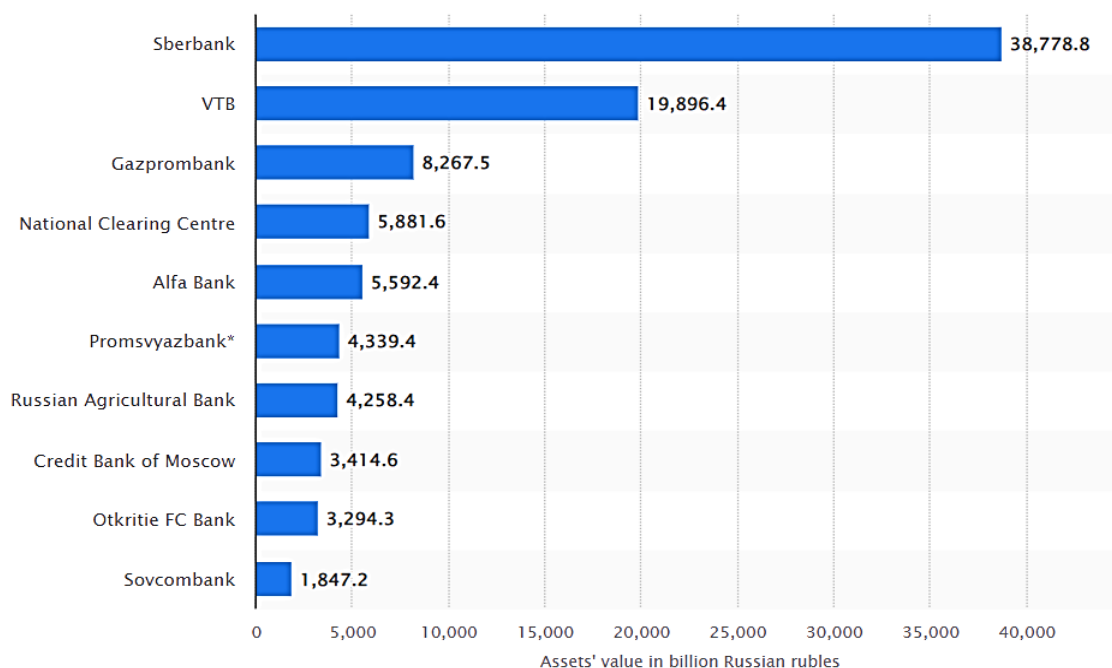
uglavnom koncentriran, a dominantne su banke u državnom vlasništvu koje čine 58,4% ukupne bankarske aktive i 57% ukupnog bankarskog kapitala u usporedbi s bankama u stranom i privatnom vlasništvu.²⁴ Također, banke su uglavnom koncentrirane u regijama Moskve i St. Petersburga, dok su regije Urala, Sibira i ruskog Dalekog istoka manje zastupljene. Makroekonomski pokazatelji ruskog bankarskog sektora, uključujući imovinu bankarskog sektora, kapital, kredite, vrijednosne papire i depozite kućanstava kao i postotak BDP-a, pokazuju rastući trend. To ukazuje na sposobnost bankarskog sektora da kreira kredite i privuče štediše, zadržavajući njihovo povjerenje u bankarski sustav. Važno je istaknuti da su pokretači za profitabilnost bankarskog sektora, poput povrata na imovinu (engl. Return on Assets; ROA) i povrata na kapital (engl. Return on Equity; ROE) niski, dok je stopa nenaplativih kredita (engl. Nonperforming Loan; NPL) visoka. Ovo predstavlja značajnu zabrinutost za zdravlje bankarskog sustava jer ukazuje na izazove s kojima se bankarski sektor suočava u pogledu profitabilnosti i kvalitete aktive. Ukupno gledajući, ruski bankarski sustav prošao je kroz važne promjene tijekom razdoblja 1991. – 2015. godine. Unatoč izazovima i problemima, pokazao je neke znakove otpornosti, ali i dalje zahtijeva daljnje poboljšanje kako bi se osigurala stabilnost i održivost u budućnosti.²⁵

Slika 4. prikazuje rang ruskih banaka od 1. studenog 2021. godine prema ukupnoj aktivi (u milijardama ruskih rubalja). Ukupni udio Sberbanke u aktivi iznosi 38.778,8 milijardi ruskih rubalja, dok najmanji udio u aktivi čini Sovcombank s 1.847,2 milijarde ruskih rubalja.

²⁴ The Economist, *Russia's largest private bank is rescued by the central bank*, 2017, dostupno na: <https://www.economist.com/finance-and-economics/2017/08/31/russias-largest-private-bank-is-rescued-by-the-central-bank>, (pristupljeno 15. svibnja 2023.).

²⁵ Allen F., Gale D., *Twenty Five Years of Russian Banking System: Trends and Analysis*, str. 1023-1061, 2004, dostupno na: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0020881717726398>, (pristupljeno 15. svibnja 2023.).

Slika 4. Rangiranje ruskih banaka od 1. studenog 2021. godine prema ukupnoj aktivni (u milijardama ruskih rubalja)

Izvor: *Russia's largest private bank is rescued by the central bank*, The Economist, 2017, dostupno na: <https://www.economist.com/finance-and-economics/2017/08/31/russias-largest-private-bank-is-rescued-by-the-central-bank>, (pristupljeno 15. svibnja 2023.).

Sberbanka, koja je nastala kao skraćenica od "Sbernaia" (štedionica) i "banka", bila je glavna štedionica u Sovjetskom Savezu koja je kasnije transformirana u modernu komercijalnu banku. Sberbanka je prošla kroz različite faze privatizacije. Prva faza privatizacije dogodila se 1993. godine, kada je Vlada Ruske Federacije izdala ukaz koji je oslobodio Sberbanku od neposredne državne kontrole, omogućivši joj da djeluje kao samostalna korporacija. Tijekom 1990-ih, mnogi građani Rusije postali su dioničari Sberbanke putem masovne privatizacije, koja je uključivala distribuciju besplatnih dionica svim punoljetnim građanima. Druga faza privatizacije Sberbanke dogodila se 2011. godine kada je provedena sekundarna javna ponuda (engl. Secondary Public Offering) tijekom koje je Vlada Rusije smanjila svoj udio u banci, omogućivši veći stupanj privatizacije. Sberbanka se tijekom godina razvila u veliku i utjecajnu banku u Rusiji i šire. Danas je to jedna od najvećih banaka u Rusiji, koja pruža širok spektar bankarskih usluga građanima i tvrtkama. Nastanak Sberbanke nakon privatizacije

predstavljao je važan korak u modernizaciji ruske bankarske industrije i njezinoj integraciji u svjetsko gospodarstvo.

U studenom 2021. godine Sberbanka je bila vodeća među 10 najvećih banaka u Rusiji, s gotovo 39 bilijuna ruskih rubalja ukupne imovine. Drugoplasirana VTB banka imala je približno polovicu imovine Sberbanke.

U 2020. godini odobrila je preko 25 milijardi ruskih rubalja u neto godišnjim zajmovima i služila gotovo 70% stanovništva zemlje. Također, Sberbanka je bila prepoznata kao najvrijednija ruska banka s vrijednošću od oko 9,4 milijarde USD i bila je među najboljim poslodavcima u Rusiji 2020. godine s visokim indeksom zadovoljstva kupaca s 9 od ukupnih 10 bodova. Perspektiva ruske bankarske industrije bila je pozitivna prema procjeni guvernera Središnje banke Ruske Federacije u jesen 2020. godine. Približno 73% ruskih banaka bilo je profitabilno, dok je samo 3% pokazalo negativne kreditne rezultate. Ukupna vrijednost imovine u ruskom bankarskom sektoru premašila je 96,5 bilijuna ruskih rubalja u 2020. godini. Unatoč smanjenju broja kreditnih institucija tijekom proteklih godina, broj bankovnih računa u zemlji bilježi daljnji porast.²⁶

Slika 5. prikazuje položaj Sberbanke u ruskom gospodarstvu od 2019. do 2022. godine. U 2022. godini rusko se gospodarstvo suočilo sa značajnim vanjskotrgovinskim i financijskim ograničenjima, što je dovelo do gospodarskog pada od 2,1 % nakon rasta od 5,6% u 2021. godini. Pad se pripisao smanjenim rezervama zbog sankcija nametnutih od strane EU-a i poremećaja u opskrbnom lancu. Individualna potrošnja također je smanjena zbog pada realnog raspoloživog dohotka i smanjenog obujma kreditiranja. Ipak, investicijska aktivnost i povećana državna potrošnja pružili su određenu potporu gospodarstvu. Rublja je bila nestabilna, a inflacija je dosegla 17,8% u travnju, ali je usporila na 11,9% do prosinca 2021. godine. Središnja banka Ruske Federacije odgovorila je podizanjem referentne kamatne stope na 20% u veljači 2022. godine i provedbom mjera kontrole protoka kapitala. Kako se situacija stabilizirala, referentna kamatna stopa postupno je smanjena na 7,5% do rujna 2022. godine. Ograničenja protoka kapitala pomogla su u stabilizaciji tečaja, koji

²⁶ A. Melkadze, Statista, *Top 10 banks in Russia in 2021, by total assets*, dostupno na: <https://www.statista.com/statistics/1116407/russia-top-10-largest-banks-by-assets/>, (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

je jačao u odnosu na dolar tijekom cijele godine. Prosječni tečaj iznosio je 68,5 ruskih rubalja za USD u 2022. godini, u usporedbi sa 73,7 ruskih rubalja u 2021. godini.

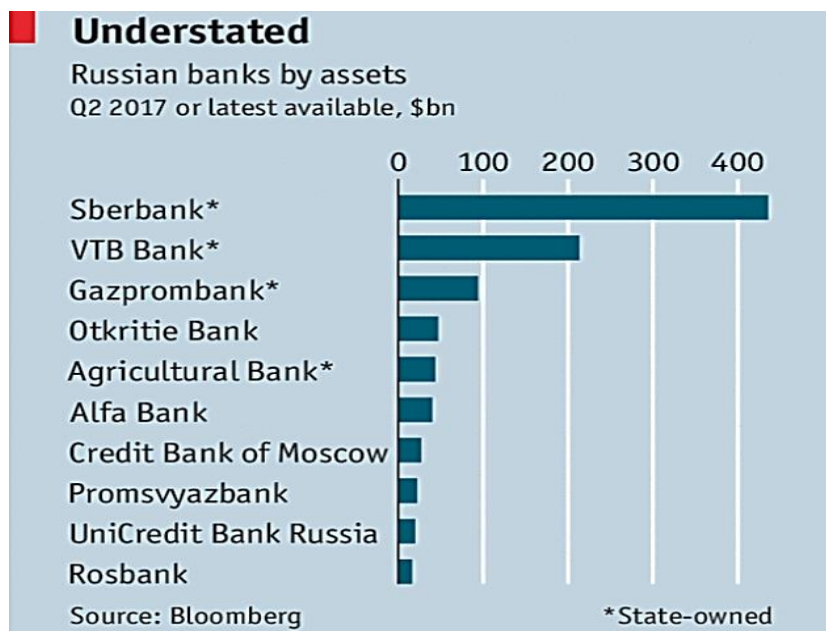
Slika 5. Položaj Sberbanke u ruskom gospodarstvu od 2019. do 2022. godine

Izvor: Sberbank, *Sberbank in the Russian economy*, 2023, str. 20, dostupno na: https://www.sberbank.com/common/img/uploaded/new_site/com/gosa2023/sber-ar-2022-en.pdf, (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

Slikom 6. prikazane su ruske banke razvrstane prema imovini od kojih najveći udio ima Sberbanka s vrijednošću većom od 400 milijardi ruskih rubalja, dok najmanje udio ima Rosbanka u vrijednosti manjoj od 50 milijardi ruskih rubalja.

Slika 6. Ruske banke razvrstane prema imovini

Izvor: *Russia's largest private bank is rescued by the central bank*, The Economist, 2017, dostupno na: <https://www.economist.com/finance-and-economics/2017/08/31/russias-largest-private-bank-is-rescued-by-the-central-bank>, pristupljeno 21. svibnja 2023.).

3.2. Poslovanje Sberbanke u državama Središnje i Jugoistočne Europe

Sberbanka ima široku mrežu poslovnica diljem Rusije, s tisućama fizičkih podružnica koje su na raspolaganju svojim klijentima. Posljednjih godina Sberbanka se posebno fokusirala na razvoj digitalnog bankarstva kako bi zadovoljio rastuću potražnju za digitalnim financijskim uslugama. Nudeći usluge internetskog i mobilnog bankarstva, banka osigurava jednostavan pristup financijskim proizvodima i uslugama. Raspolože širokom ponudom financijskih proizvoda i usluga koje uključuju bankarstvo za građane, korporativno bankarstvo, investicijsko bankarstvo, upravljanje imovinom, osiguranje i brokerske usluge. Kroz svoje ponude računa, zajmova, kreditnih kartica, mogućnosti ulaganja, planova osiguranja i usluga elektroničkog bankarstva zadovoljava različite potrebe pojedinaca i tvrtki.²⁷

²⁷ SBER Business, "Banking services for small and micro businesses", 2022, http://www.sberbank.ru/en/s_m_business, (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

Tablica 1. prikazuje europske države u kojima Sberbanka posluje putem društava kćeri i pripadajući lokalni nazivi pod kojima banka posluje. Iako Sberbanka primarno posluje unutar Rusije, prisutna je i u drugim zemljama kroz svoje međunarodne bankarske operacije. Ima podružnice i predstavništva u nekoliko zemalja, uključujući UK, SAD i pojedine zemlje Središnje i Jugoistočne Europe. Bitno je naglasiti razliku između Sberbanke i “Sberbank Europe Group” (Sberbank Europe AG). Sberbanka jest banka matica – o kojoj je dosad bila riječ – te koja uglavnom posluje unutar Rusije u kojoj je ujedno i najveća područna banka pri čemu ruska vlada drži većinski udio u njoj. Međutim, kao jedna od vodećih financijskih institucija u Središnjoj i Jugoistočnoj Europi, Sberbanka posluje putem svojih povezanih društva kćeri. U donjoj tablici navode se europske države u kojima Sberbanka posluje putem društva kćeri te lokalni naziv pod kojim banka posluje (odnosno pod kojim je poslovala, do nedavno).

Tablica 1. Europske države u kojima Sberbanka posluje putem društava kćeri i pripadajući lokalni nazivi pod kojima banka posluje

Mjesto poslovnice	Naziv banke
Austrija	Sberbank Europe AG
Hrvatska	Sberbank d.d.
Slovenija	Sberbank banka d.d.
Njemačka	Branch Sberbank Direct
Srbija	Sberbank Srbija a.d. Beograd
Bosna i Hercegovina	Sarajevo and Banja Luka: Sberbank BH d.d. Sarajevo, Sberbank a.d. Banja Luka
Mađarska	Sberbank Magyarország Zrt
Češka Republika	Sberbank CZ

Izvor: SRB, *SRB utvrđuje da banka Sberbank Europe AG u Austriji i njezina društva kćeri u Hrvatskoj i Sloveniji propadaju ili je vjerojatno da će propasti, 2022*, dostupno na: <https://www.srb.europa.eu/hr/content/srb-utvrduje-da-banka-sberbank-europe-ag-u-austriji-i-njezina-drustva-kceri-u-hrvatskoj-i>, (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

Poslovanje Sberbanke doživjelo je značajne promjene i izazove kao rezultat ruske invazije na Ukrajinu 2022. godine te uvođenja sankcija koje joj nisu išle ususret. Najveći vlasnički udio u Sberbanci ima Ministarstvo financija Rusije koje je ujedno i glavni dioničar s 50% plus jednom dionicom s pravom glasa u ukupnom kapitalu banke, dok preostalih 50% minus jedne dionice s pravom glasa drže domaći i međunarodni

ulagači.²⁸ Redovnim i preferencijalnim dionicama banke javno se trguje u Rusiji od 1996. godine. Sberbankine američke depozitarne dionice izlistane su na Londonskoj burzi, kotirane na Frankfurtskoj burzi te se njima trguje izvan burze u SAD-u. Nakon najave sankcija vrijednost njezinih dionica značajno je opala. Dionice Sberbanke pretrpjele su značajan pad od 95% na Londonskoj burzi, dosegnuvši vrijednost od samo jednog penija.²⁹ Banka je objavila svoju odluku o povlačenju s europskog tržišta zbog iznimno velikih odljeva novca i brige za sigurnost svojih zaposlenika i imovine. Nakon što je Rusija izvršila invaziju na Ukrajinu, Europska centralna banka donijela je naredbu o zatvaranju europskog odjela Sberbanke, upućujući na mogućnost da banka propadne. Štediške su reagirale povlačenjem svojih sredstava iz banke, što je izazvalo nepovoljnu i izrazito intenzivnu reakciju banke. SAD, EU i UK uvele su strože sankcije protiv ruskih institucija, uvođenjem zabrane ruskim bankama u međunarodnom platnom sustavu SWIFT i ograničavanju mogućnosti Središnje banke Ruske Federacije da koristi svoje više od 600 milijardi dolara vrijedne devizne rezerve. Cijena dionice Sberbanke na londonskom tržištu privremeno je pala za više od 78%, što je činilo ukupan gubitak u vrijednosti od 99,9% od početka godine.³⁰ Banka se suočila s ograničenjima u obavljanju svojih poslovnih aktivnosti. Izgubila je bankarsku licencu u Ukrajini, slijedom čega je izgubila mogućnosti obavljanja bankarskih operacija u istoj. Nadalje, Sberbank Europe bila je suočena s bankrotom zbog sankcija te se odlučila povući s europskog tržišta. Osim što ima dominantan položaj u ruskom bankarskom sektoru također raspolaže značajnim tržišnim udjelima u raznim financijskim uslugama svojih podružnica. Kao banka koja se nalazi pod državnom kontrolom, Sberbanka ima ključnu ulogu u podržavanju gospodarstva zemlje i provođenju vladinih inicijativa. Svojim angažmanom olakšava u kreditiranju malih i srednjih poduzeća te promicanju financijske uključenosti čime uveliko pridonosi razvoju ekonomije. Također, banka aktivno investira u tehnološke inovacije i digitalnu transformaciju. Kako bi unaprijedila svoje tehnološke sposobnosti uspostavila je brojne inicijative i partnerstva u

²⁸ Hina, *Rusko ministarstvo financija: Dioničarima Sberbanka značajno će porasti dividende*, 2017, dostupno na: <https://lidermmedia.hr/aktualno/rusko-ministarstvo-financija-dionicarima-sberbanka-znacajno-ce-porasti-dividende-37865> (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

²⁹ E. Smith, CNBC, "Russia's Sberbank collapses 95% on London stock exchange as it exits Europe", 2022, <https://www.cnb.com/2022/03/02/russias-sberbank-collapses-95percent-on-london-exchange-as-it-exits-europe.html>, (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

³⁰ E. Smith, CNBC, "Russia's Sberbank collapses 95% on London stock exchange as it exits Europe", 2022, <https://www.cnb.com/2022/03/02/russias-sberbank-collapses-95percent-on-london-exchange-as-it-exits-europe.html>, (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

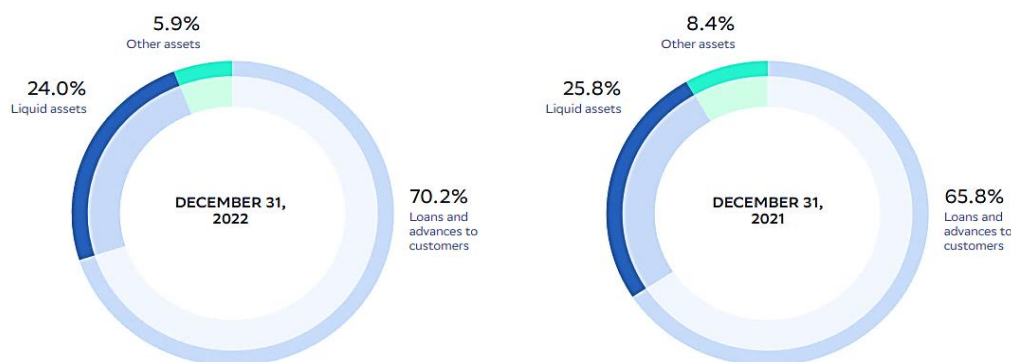
područjima kao što su umjetna inteligencija, blockchain i analitika podataka. Banka je pokrenula inovativne projekte i usluge, poput digitalnog ekosustava "Sber" putem kojeg osim financijskih usluga nudi i razne nefinancijske usluge kao što su dostava hrane, prijevoz i e-trgovina.

Slijedom aktivnosti i odluka kojima je Rusija naštetila Ukrajini, došlo je do obustavljanja sustava Visa i Mastercard što je utjecalo na korištenje Sberbank – kartica izvan Rusije i stranih Visa kartica unutar Rusije. Tim putem Sberbanka se suočila s obustavom poslovanja u određenim podružnicama, kao što su Sberbank CIB (UK) Limited i Sberbank CIB USA, Inc. Mobilne aplikacije Sberbanke uklonjene su iz određenih trgovinskih aplikacija, što je stvorilo poteškoće za korisnike. Uz to, Sberbanka postaje meta sankcija EU-a i Novog Zelanda, što je dodatno ograničilo njezino poslovanje i utjecalo na njezinu reputaciju.

Slikom 7. prikazana je analiza strukture imovine Sberbanke; Generalni trendovi. Godišnje izvješće o financijskom poslovanju Sberbanke za 2022. godinu prikazuje imovinu koja je porasla za 1,7%, dosegnuvši iznos od 41,9 milijardi ruskih rubalja u usporedbi s 41,2 milijarde ruskih rubalja 31. prosinca 2021. godine. Najznačajniju komponentu imovine čine zajmovi i predujmovi, čiji udio na kraju 2022. godine iznosi 70,2% ukupne imovine. Ukupni kreditni portfelj zabilježio je rast od 8,8%. Likvidna sredstva, uključujući novčana sredstva, novčane ekvivalente, potraživanja od banaka te portfelj vrijednosnih papira (uključujući one osigurane kroz repo transakcije), činila su 24,0% imovine.

Slika 7. Analiza strukture imovine Sberbanke; Generalni trendovi

Liquid and other assets breakdown

Izvor: Sberbank, *Analysis of the Assets Structure, General trends; Liquid and other assets breakdown*, 2023, str. 68, dostupno na:

https://www.sberbank.com/common/img/uploaded/new_site/com/gosa2023/sber-ar-2022-en.pdf, (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

Na slici 8. prikazana je struktura imovine Sberbanke za 2022. godinu s aspekta kredita po amortiziranom trošku i fer vrijednosti. U 2022. godini zabilježen je značajan porast kredita pravnih osoba od 9,1%. Njihov udio u ukupnom kreditnom portfelju iznosi 60,0% u odnosu na 2021. godinu kada je iznosio 59,8%. Krediti stanovništva porasli su za 8,4% tijekom 2022. godine te su dosegli iznos od 12,4 milijardi ruskih rubalja. Njihov udio u ukupnom kreditnom portfelju porastao je za 40% što je neznatna promjena u odnosu na 40,2% zabilježenih u 2021. godini. Značajan pokretač ovog rasta bio je portfelj hipotekarnih kredita i prekoračenja koji je u 2022. godini porastao za 26,5%.

Slika 8. Analiza strukture imovine Sberbanke; Krediti po amortiziranom trošku i fer vrijednosti

Izvor: Sberbank, *Analysis of the Assets Structure, Loans at amortized cost and fair value; Loans at amortized cost and fair value*, 2023, str. 68, dostupno na: https://www.sberbank.com/common/img/uploaded/new_site/com/gosa2023/sber-ar-2022-en.pdf, (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

Slikom 9. prikazana je analiza strukture kredita i predujmova klijenata u ukupnoj imovini Sberbanke za 2022. godinu. Ukupna vrijednost zajmova klijentima porasla je na 31.037,5 milijardi ruskih rubalja u usporedbi s 28.517,5 milijardi ruskih rubalja u 2021. godini. Posebno se ističe rast zajmova za projekte pravnim osobama (s 19,0% na

22,3%) i hipotekarnih zajmova fizičkim osobama (s 23,1% na 24,3%). Komercijalni zajmovi pravnim osobama smanjili su se sa 40,8% na 37,7%. Udio zajmova za potrošnju fizičkim osobama smanjio se s 13,2% na 11,4%, dok su kreditne kartice i prekoračenja računa povećana s 3,2% na 3,7%. Ukupno gledajući, 2022. godina donijela je promjene u sastavu zajmova, s fokusom na rast projektiranih zajmova i hipotekarnih zajmova, te blage promjene u drugim kategorijama.

Slika 9. Analiza strukture imovine Sberbanke; Krediti i predujmovi klijentima

	DECEMBER 31, 2022		DECEMBER 31, 2021	
	RUB BN	%	RUB BN	%
Commercial loans to legal entities	11,694.7	37.7%	11,628.5	40.8%
Project finance loans to legal entities	6,913.2	22.3%	5,427.3	19.0%
Mortgage loans to individuals	7,545.0	24.3%	6,598.9	23.1%
Consumer and other loans to individuals	3,549.1	11.4%	3,763.3	13.2%
Credit cards and overdrafts	1,145.1	3.7%	905.3	3.2%
Car loans to individuals	190.4	0.6%	194.2	0.7%
Total loans and advances to customers before provision for loan impairment	31,037.5	100.0%	28,517.5	100.0%

Izvor: *Analysis of the Assets Structure, Sberbank, Loans and advances to customers; Loans at amortized cost and fair value, 2023*, str. 69, dostupno na: https://www.sberbank.com/common/img/uploaded/new_site/com/gosa2023/sber-ar-2022-en.pdf, (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

Slikom 10. prikazana je analiza strukture kredita po fer vrijednosti u ukupnoj imovini Sberbanke za 2022. godinu. U 2022. godini došlo je do pada udjela komercijalnih zajmova dodijeljenih pravnim subjektima na 9.2% (98.1 milijardi ruskih rubalja) ukazujući na slabljenje interesa za ovu sektorsku kategoriju. Izuzetan progres evidentiran je u udjelu zajmova usmjerenih na projekte pravnih subjekata koji je značajno porastao na 89.4% (955.5 milijardi ruskih rubalja) u 2022. godini. Ova tendencija odražava značajnu predanost investicijama i kapitalnim projektima. S druge strane, udio zajmova za potrošnju fizičkih osoba opao je na 1.4% (15.3 milijardi ruskih rubalja) u 2022. godini, ukazavši na opadajuću potražnju za ovom vrstom financiranja. Kolektivna ravnoteža u strukturi zajmova očuvana je u statusu quo na 100.0% (1.068,9 milijardi ruskih rubalja) u 2022. godini, potvrđujući stabilnost u ukupnom financijskom

portfelju. Ove promjene reflektiraju evoluciju preferencija i tržišnih zahtjeva, u čemu se ističe povećani interes za projekte i smanjena potrošnja.

Slika 10. Analiza strukture imovine Sberbanke; Krediti po fer vrijednosti

	DECEMBER 31, 2022		DECEMBER 31, 2021	
	RUB BN	%	RUB BN	%
Commercial loans to legal entities	98.1	9.2%	142.6	10.2%
Project finance loans to legal entities	955.5	89.4%	1,181.9	84.3%
Consumer and other loans to individuals	15.3	1.4%	77.5	5.5%
Total loans and advances to customers at fair value	1,068.9	100.0%	1,402.0	100.0%

Izvor: *Analysis of the Assets Structure, Sberbank, Loans and advances to customers; Loans at fair value, 2023*, str. 69, dostupno na: https://www.sberbank.com/common/img/uploaded/new_site/com/gosa2023/sber-ar-2022-en.pdf, (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

Slikom 11. prikazana je analiza strukture kredita po amortiziranom trošku u ukupnoj imovini Sberbanke za 2022. godinu. Struktura zajmova u 2022. godini reflektira promjene poput smanjenje udjela komercijalnih zajmova pravnim osobama sa 42.4% na 38.7%. Zabilježen je značajan porast projektnih zajmova dosegnuvši udio od 19.9%. Udio hipotekarnih zajmova za fizičke osobe blago se povećao na 25.2%, dok su potrošački zajmovi fizičkim osobama smanjeni na 11.8%. Zabilježeno je povećanje udjela kreditnih kartica i prekoračenja računa na 3.8%. Ukupni portfelj zajmova i predujmova rastao je stabilno dosegnuvši vrijednost od 29.968,6 milijardi ruskih rubalja u 2022. godini. Ovi podaci ukazuju na prilagodbu financijskim trendovima i promjenjivim potrebama klijenata.

Slika 11. Analiza strukture imovine Sberbanke; Krediti po amortiziranom trošku

	DECEMBER 31, 2022		DECEMBER 31, 2021	
	RUB BN	%	RUB BN	%
Commercial loans to legal entities	11,596.6	38.7%	11,485.9	42.4%
Project finance loans to legal entities	5,957.7	19.9%	4,245.4	15.7%
Mortgage loans to individuals	7,545.0	25.2%	6,598.9	24.3%
Consumer and other loans to individuals	3,533.8	11.8%	3,685.8	13.6%
Credit cards and overdrafts	1,145.1	3.8%	905.3	3.3%
Car loans to individuals	190.4	0.6%	194.2	0.7%
Total loans and advances to customers at amortized cost before provision for loan impairment	29,968.6	100.0%	27,115.5	100.0%

Izvor: *Analysis of the Assets Structure, Sberbank, Loans and advances to customers; Loans at amortized cost, 2023*, str. 69, dostupno na: https://www.sberbank.com/common/img/uploaded/new_site/com/gosa2023/sber-ar-2022-en.pdf, (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

Glavni sektor i područja poslovanja Sberbanke korporativni je sektor koji podrazumijeva pružanje kredita i drugih bankovnih usluga velikim poduzećima, sektor malih i srednjih poduzeća kojima je također pružala kredite i nudila usluge upravljanja njihovim računima diljem Središnje i Istočne Europe te sektor stanovništva u kojemu je pružala usluge izdavanja hipotekarnih i potrošačkih kredita, upravljanja depozitima i vođenje računa za stanovništvo na svim tržištima, uključujući i internetsku podružnicu u Njemačkoj.³¹ Nakon ruske invazije na Ukrajinu, međunarodne su sankcije uvedene i protiv Sberbanke i Sberbank Europe AG.

Sberbank Europe AG bankarska je grupa locirana u Austriji sa sjedištem u Beču koja je u potpunom vlasništvu Sberbank of Russia, najveće banke u Rusiji s preko 100 milijuna klijenata. Grupa je jedna od sedam austrijskih bankarskih grupacija koja izravno nadzire ECB i potpada pod nadležnost Jedinog sanacijskog odbora (engl. Single Resolution Board; SRB). ECB je preuzeo nadzor nad grupacijom 2014. godine zbog njezinih prekograničnih aktivnosti. U usporedbi s bankom maticom u Rusiji,

³¹ Single Resolution Board, "SRB determines Sberbank Europe AG in Austria, and its subsidiaries in Croatia and Slovenia as failing or likely to fail", 2022, dostupno na: <https://www.srb.europa.eu/en/content/srb-determines-sberbank-europe-ag-austria-and-its-subsidiaries-croatia-and-slovenia-failing>, (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

bankarska grupa Sberbank Europe AG je manja, a opslužuje oko 800.000 fizičkih i poslovnih klijenata putem pravno odvojenih bankarskih subjekata u europodručju, EU i trećim zemljama.³² Grupa ima oko 187 poslovnica i zapošljava 3.900 zaposlenika diljem Europe.³³ Dana 28. veljače 2022. godine, ECB je proglasila Sberbank Europe AG i njene podružnice u Hrvatskoj i Sloveniji kao banke za koje je izgledan stečaj zbog značajnog odljeva depozita uzrokovanog geopolitičkim napetostima, što je dovelo do krize likvidnosti. SRB je primijenio dvodnevni moratorij na plaćanja i prava prekida za tri banke u Austriji, Hrvatskoj i Sloveniji. Ostala nacionalna tijela nadležna za sanaciju banaka u EU također su poduzela mjere, poput opoziva bankarske dozvole u Češkoj ili poput Bosne i Hercegovine i Srbije gdje se predmetna situacija rješavala putem nadležnih regulatornih tijela.

Ocjena javnog interesa (engl. Public Interest Assessment; PIA) ključan je aspekt okvira za upravljanje krizom banaka na europodručju. SRB mora utvrditi postoji li javni interes za zajedničkim sanacijskim rješenjem banke koja se nalazi u problemima prema procjeni ECB-a, umjesto korištenja uobičajenih (nacionalnih) stečajnih postupaka. Kod procjene javnog interesa u sanaciji europskih podružnica Sberbanke, SRB je kritiziran zbog primjene kriterija prilikom procjene postojanja. Pri procjeni općeg javnog interesa određujući je kriterij obavlja li banka temeljne funkcije koje su ključne za konkretno gospodarstvo ili financijsku stabilnost neke države. U slučaju bankarske grupe Sberbank Europe AG, entiteti koji su prošli PIA imali su tržišni udio od najmanje 2% u pogledu imovine i broja poslovnica na nacionalnim tržištima, dok su entiteti koji nisu prošli PIA imali tržišne udjele ispod 2%.³⁴

Tablica 2. prikazuje okvirne tržišne udjele podružnica Sberbank Europe Banking Group-e: Ukupna imovina i podružnice. Temeljem procjene općeg javnog interesa, SRB je 1. ožujka 2022. godine prenio dionice podružnica Sberbank Europe u Hrvatskoj

³² Lider, *Sberbank napušta Hrvatsku i regiju, banke-podružnice prodane srpskom poduzetniku Miodragu Kostiću*, 2021, dostupno na: <https://lidermedia.hr/poslovna-scena/svijet/sberbank-napusta-hrvatsku-i-regiju-banke-podruzni-prodane-srpskom-poduzetniku-miodragu-kosticu-139523>, (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

³³ Lider, *Sberbank napušta Hrvatsku i regiju, banke-podružnice prodane srpskom poduzetniku Miodragu Kostiću*, 2021, dostupno na: <https://lidermedia.hr/poslovna-scena/svijet/sberbank-napusta-hrvatsku-i-regiju-banke-podruzni-prodane-srpskom-poduzetniku-miodragu-kosticu-139523>, (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

³⁴ European Parliament, *Public hearing with Elke König, Chair of the Single Resolution Board, European Parliament*, 2022, str. 1-8, na str. 5, dostupno na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/689435/IPOL_BRI\(2022\)689435_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/689435/IPOL_BRI(2022)689435_EN.pdf), (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

i Sloveniji na Hrvatsku poštansku banku (HPB) i Novu ljubljansku banku (NLB). Češka narodna banka pokrenula je postupke za opoziv bankarske dozvole Sberbank CZ, a Mađarska središnja banka opozvala je bankarsku dozvolu i naložila zatvaranje Sberbank Magyarország Zrt zbog problema s likvidnošću i kapitalom. U Srbiji, Narodna banka Srbije prodala je sve dionice podružnice Sberbank Europe banci Agroindustrijska komercijalna banka u Beogradu (AIK Banka), čime je AIK Banka postala vlasnik srpske podružnice. U Bosni i Hercegovini, Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine i Agencija za bankarstvo Republike Srpske (BARS) preuzele su lokalne podružnice Sberbank Europe. Agencija za Bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine (FBA) je imenovala vanjskog administratora u Sberbank BH d.d. Sarajevo i pokrenula postupak sanacije, dok je agencija Republike Srpske usvojila plan sanacije temeljen na prodaji svih dionica banci Nova Banka a.d. Banja Luka. Središnja banka Bosne i Hercegovine potvrdila je uspješno restrukturiranje obje podružnice, osiguravajući stabilnost banke i zaštitu klijenata i štediša.

Tablica 2. Okvirni tržišni udjeli podružnica Sberbank Europe Banking Group: Ukupna imovina i podružnice

Entity / Country	Public Interest Assessment	Total assets*	Market share: Assets	Branches	Market share: Branches
Sberbank Europe AG, Austria	Failed	2.479.062	0,2%	1	0%
Sberbank d.d., Croatia	Passed	1.371.212	1,9%	31	3%
Sberbank banka d.d., Slovenia	Passed	1.823.351	3,4%	12	3%
Sberbank CZ, a.s., Czech Republic	Failed	3.359.342	1,1%	24	1%
Sberbank Magyarország Zrt., Hungary	Failed	1.216.012	0,8%	27	1%
Sberbank Srbija a.d., Serbia	Passed	1.257.265	3,0%	33	2%
Sberbank a.d. Banja Luka, BiH	Passed	468.881	9,5%	27	8%
Sberbank BH d.d., Sarajevo, BiH	Passed	766.190	6,2%	32	8%

Izvor: *Public hearing with Elke König, Chair of the Single Resolution Bord*, European Parliament, 2022, str. 1-8, str. 5, dostupno na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/689435/IPOL_BRI\(2022\)689435_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/689435/IPOL_BRI(2022)689435_EN.pdf), (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

Nakon ruske invazije na Ukrajinu ECB upozorila je na vjerojatnost insolventnosti Sberbank Europe AG. SRB nije poduzeo mjere za sanaciju matične tvrtke u Austriji, već ju je prepustio nacionalnom stečajnom postupku. Naime, što se tiče austrijskog matičnog društva Sberbank Europe AG, SRB je odlučio da nije potrebno provoditi

sanacijske mjere nakon što je ocijenio da nisu ispunjeni uvjeti za sanaciju sukladno članku 18. Uredbe o Jedinostvenom sanacijskom mehanizmu (engl. Single Resolution Mechanism; SRMR).³⁵, odnosno smatralo se da navedena kreditna institucija ne pruža gospodarstvu funkcije koje bi imale negativan utjecaj na financijsku stabilnost Austrije ili općenito na austrijsko gospodarstvo kao i na njezin redoviti likvidacijski postupak u stečaju. Najprije je uveden moratorij plaćanja od strane austrijskog nadležnog nadzornog tijela (engl. Financial Market Authority Austria). Navedenom mjerom banci je onemogućeno obavljanje bilo kakvih transakcija, što je izazvalo nesigurnost među ulagačima i deponentima. Unatoč ne tako dobrim budućim prognozama, Sberbank Europe AG uspješno je izbjegla nelikvidnost prodajom svojih potraživanja po kreditima i povratom sredstava iz sustava osiguranja Republike Austrije. U svibnju 2022. godine, banka je objavila da je uspješno izbjegla nelikvidnost prodajom imovinskog portfelja.³⁶

³⁵ EUR-Lex, *Izješće komisije Europskom parlamentu i vijeću o primjeni i preispitivanju Direktive 2014/59/EU (Direktiva o oporavku i sanaciji banaka) i Uredbe 806/2014 (Uredba o jedinstvenom sanacijskom mehanizmu)*, 2019, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hr/TXT/?uri=CELEX%3A52019DC0213> , (pristupljeno 25. svibnja 2023.).

³⁶ Vindobona, *Vienna International News*, " *What Happened to the Russian Sberbank in Vienna after the Invasion of Ukraine?*", 2022, dostupno na: <https://www.vindobona.org/article/what-happened-to-the-russian-sberbank-in-vienna-after-the-invasion-of-ukraine> , (pristupljeno 21. svibnja 2023.).

4. SANACIJA SBERBANKE U HRVATSKOJ I SLOVENIJI

Kao što je pojasnilo prethodno poglavlje, ruska invazija na Ukrajinu imala je ozbiljne posljedice na podružnice Sberbanke diljem Europe. Invazija je narušila ugled banke i izazvala nedostatak povjerenja klijenata što je rezultiralo velikim odljevom likvidnosti iz istih prije same primjene sankcija.

Sberbank Europe AG i njezine podružnice iskusile su značajne odljeve depozita kao rezultat utjecaja geopolitičkih napetosti na bančinu poslovnu reputaciju. To je dovelo do pogoršanja likvidnosne pozicije njezinih podružnica u Središnjoj i Jugoistočnoj Europi.

Kao što je već rečeno, SRB je 2022. godine donio važnu odluku u vezi s bankom Sberbank Europe AG i njezinim društvima kćeri u Hrvatskoj (Sberbank d.d.) i Sloveniji (Sberbank banka d.d.), a to je da se sve dionice hrvatskog društva kćeri Sberbank d.d. prenesu u Hrvatsku poštansku banku d.d. (HPB d.d.), a dionice slovenskog društva kćeri u Novu ljubljansku banku d.d. (NLB d.d.). SRB je prethodno potvrdio mišljenje nadležnog bankovnog nadzornika, odnosno ECB-a, da banka Sberbank Europe AG i njezina društva kćeri u Hrvatskoj i Sloveniji propadaju ili će vjerojatno propasti zbog naglog narušavanja likvidnosti, a koje je jedna od posljedica geopolitičkih okolnosti odnosno sankcija EU-a.

U navedenim okolnostima, aktivirani su "moratorijski alati". Navedeni alati omogućuju tijelima za sanaciju da privremeno obustave sve obveze plaćanja ili isporuke u ugovorima koji uključuju kreditnu instituciju koja se nalazi u teškoćama ili za koju postoji visoka vjerojatnost da će se suočiti s financijskim izazovima. Cilj je spriječiti daljnje pogoršanje financijskog stanja institucije i doprinijeti njezinoj stabilizaciji prije i eventualno nakon sanacije.³⁷ Tijekom navedenog moratorija, koji je trajao do kraja 1. ožujka 2022. godine, štedišama je bilo dopušteno da povlače određene dnevne iznose kako je odredilo nadležno nacionalno tijelo za sanaciju, konkretno u Hrvatskoj, Hrvatska narodna banka.

³⁷ EBA (European Banking Authority), *Bank Recovery and Resolution Directive (BRRD) > TITLE IV > CHAPTER I > Article 33a*, 2018, dostupno na: <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/single-rulebook/interactive-single-rulebook/100654>. (pristupljeno 25. svibnja 2023.).

Uzimajući u obzir podružnice u Hrvatskoj i Sloveniji, SRB je primijenio planove sanacije te odlučio prenijeti potpuno vlasništvo nad hrvatskom podružnicom na HPB te slovensku podružnicu na NLB. Ova odluka je donesena na temelju procjene da, za razliku od matične institucije, postoji "javni interes" za rješavanje ovih dviju podružnica radi zaštite financijske stabilnosti i izbjegavanja poremećaja u hrvatskom i slovenskom gospodarstvu.

U govoru održanom u Bruxellesu 2022. godine, pred Odborom za ekonomsku i monetarnu politiku (engl. Economic and Monetary Affairs Committee: ECON) predsjednica SRB-a, Elke König, naglasila je da su odluke donijete radi zaštite financijske stabilnosti deponenata do iznosa od 100.000 eura u Austriji, Sloveniji i Hrvatskoj.³⁸ Također je napomenula da su odluke donesene bez uporabe javnih sredstava, što osigurava zaštitu i klijenata Sberbanke i poreznih obveznika. SRB smatra da postoji javni interes za sanaciju društava kćeri u Hrvatskoj i Sloveniji kako bi se zaštitila financijska stabilnost i spriječili poremećaji u njihovim gospodarstvima. Navedene sanacijske mjere postale su moguće zahvaljujući okviru EU-a za sanaciju banaka, koji je uspostavljen nakon financijske krize iz 2008./2009. godine.

Kako bi se spriječile financijske posljedice za deponente i male tvrtke te za samu Hrvatsku, prodaja banke procijenjena je kao najučinkovitija strategija sanacije. HNB je, u skladu s nalogom SRB-a, pokrenula postupak prikupljanja obvezujućih ponuda za kupnju dionica banke tijekom moratorija. Dana 1. ožujka 2022. godine Sberbanka je pokrenula postupak sanacije Sberbank d.d. u Hrvatskoj te, na temelju najviše ponude koju je podnijela HPB, naredila prijenos 100% dionica banke na HPB. Posljedično, 3. ožujka 2022., objavljeno je da će banka nastaviti poslovati pod nazivom Nova hrvatska banka čime se pritisak na povlačenje depozita brzo smanjio. Postupak sanacije završio je 13. travnja 2022. godine imenovanjem nove uprave i nadzornog odbora.

Rješavanje situacije Sberbank d.d., putem prodaje novom vlasniku, imalo je ključnu ulogu u sprječavanju širenja krize na druge banke i očuvanju povjerenja u hrvatski bankarski sustav. Treba napomenuti da je Sberbank d.d. bila solventna i likvidna banka koja nije imala poteškoća u upravljanju, već je reputacijska šteta pokrenula nagli odljev

³⁸ SRB, *Banka Sberbank Europe AG: društva kćeri u Hrvatskoj i Sloveniji nastavljaju poslovati nakon prodaje, a za matično društvo u Austriji nije potrebna mjera sanacija, 2022, dostupno na: <https://www.srb.europa.eu/hr/content/banka-sberbank-europe-ag-drustva-kceri-u-hrvatskoj-i-sloveniji-nastavljaju-poslovati-nakon>, (pristupljeno 25. svibnja 2023.).*

depozita. Izbjegavajući visoke troškove koje bi snosili deponenti i Hrvatska agencija za osiguranje depozita, procesom sanacije osigurana je financijska stabilnost u Hrvatskoj. U slučaju likvidacije, osigurani depoziti do 100.000,00 eura bili bi isplaćeni, dok bi deponenti s većim iznosima pretrpjeli gubitke.³⁹ Također, deponenti su imali na raspolaganju malo manje od 1.000 eura, dnevnog limita, pri podizanju depozita kod banke što je bitno ograničenje za iste.⁴⁰ U toj situaciji došlo je do klasičnog i egzogeno uvjetovanog "run on the bank" efekta, odnosno navale na banke od strane štediša radi straha od nemogućnosti podizanja željenih i ostvarenih količina novca položenih i datih na čuvanje banci. Povlačenje depozita iz banke dovelo je hrvatsku Sberbanku pred stečaj te se počelo postavljati pitanje o njezinoj sanaciji ili likvidaciji. Nepovoljni ekonomski učinci ruske invazije na Ukrajinu doveli su do rasta cijena energenata i drugih sirovina na svjetskom tržištu. Također, poremećaji u lancima opskrbe dodatno su poskupili određene poluproizvode, poput poluvodiča, a visoke vozarine doprinijele su povećanju inflacije. U tom kontekstu, HNB je procijenio da bi inflacija potrošačkih cijena tijekom cijele 2022. godine mogla iznositi prosječnih 5,4%, nakon 2,6% u prethodnoj godini.⁴¹ Savjet HNB-a je analizirao stanje bankovnog sustava za 2021. godinu i usvojio financijska izvješća HNB-a za istu godinu. Na temelju analize, uočeno je znatno poboljšanje stanja bankovnog sustava zahvaljujući snažnom oporavku prihoda od turizma, posebno zbog potrošnje stranih gostiju. Međutim, saldo tekućeg i kapitalnog računa platne bilance u posljednjem tromjesečju 2021. godine pokazuje pogoršanje u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, a razlog tome je rast dobiti banaka i poduzeća u vlasništvu nerezidenata. Uz to, HNB je donio važnu odluku o okončanju postupka sanacije nad Sberbankom d.d., čime su provedene sve potrebne sanacijske mjere kako bi se stabilizirala likvidonosna situacija banke i spriječio daljnji odljev depozita. Novi dioničari preuzeli su kontrolu nad bankom, a imenovana je i sanacijska uprava koja će pratiti njezino poslovanje u budućnosti.

³⁹ Galić G., Faktograf, *Kakva je budućnost Sberbanke u Hrvatskoj?*, 2022, dostupno na: <https://faktograf.hr/2022/02/28/kakva-je-buducnost-sperbanke-u-hrvatskoj/>, (pristupljeno 25. svibnja 2023.).

⁴⁰ Galić G., Faktograf, *Kakva je budućnost Sberbanke u Hrvatskoj?*, 2022, dostupno na: <https://faktograf.hr/2022/02/28/kakva-je-buducnost-sperbanke-u-hrvatskoj/>, (pristupljeno 25. svibnja 2023.).

⁴¹ CNB Council: *Completion of resolution proceedings against Sberbank d.d. – under resolution*, HNB, 2022, dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/savjet-hnb-a-okoncan-postupak-sanacije-nad-sberbank-dd-u-sanaciji>, (pristupljeno 25. svibnja 2023.).

Važno je istaknuti kako je Vlada Republike Hrvatske osnovala stalnu skupinu zaduženu za primjenu i praćenje provedbe međunarodnih mjera ograničenja kako bi se osigurala učinkovita provedba sankcija Vijeća Europske unije u Hrvatskoj. Hrvatska narodna banka aktivno je sudjelovala i sudjeluje u toj skupini, koordinirajući i nadzirući provedbu sankcija Vijeća Europske unije putem Zakona o međunarodnim mjerama ograničenja.

S druge strane, najveća vodeća slovenska banka, NLB, preuzela je slovensku podružnicu ruske Sberbanke kako bi očuvala financijsku stabilnost u zemlji uslijed sankcija protiv ruskih banaka u vlasništvu Rusije. ECB je ponudila dvije opcije za slovensku Sberbanku: ili će prestati s radom i nadoknaditi štediše prema pravilima jamstvenog fonda, ili će dobiti novog vlasnika. Donošenjem odluke o otkupu banke stanovnici su mogli ponovno nesmetano pristupati svojim računima, koristiti svoje depozite, bilo da se radi o njihovu polaganju ili isplati, izvršavati platne transakcije i druga plaćanja, kao i koristiti druge usluge poput servisiranja kreditnih obveza. No, prije nego što je rješenje bilo doneseno stanovnici su se našli u velikim problemima poput nemogućnosti banke da im isplati depozite u visini većoj od 400 eura čime su dnevne isplate bile limitirane. U jednom trenutku bilo je i potpuno onemogućeno plaćanje kartičnim putem.⁴²

Konačno, NLB preuzela je operacije Sberbanke, inicirajući time tranziciju prema poslovanju unutar njihova institucionalnog okvira. Time je Sberbanka ušla u vlasničku strukturu NLB-a. Sberbanka, nakon preuzimanje od strane NLB-a posluje pod nazivom "NLB Sberbank". Promjena naziva Sberbanke u Sloveniji odražava integraciju i uključivanje Sberbankinih operacija unutar NLB-ovog poslovnog okvira. Ovaj korak je rezultirao inkorporiranjem operacija bivše Sberbanke u NLB-ovu široku lepezu financijskih usluga, pridonoseći daljnjoj konsolidaciji NLB-ova vodećeg položaja u slovenskom bankarskom sektoru. S ovom odlukom, sagledavajući ciljeve regulatornih tijela i bankarskih institucija u svrhu jačanja financijskog sustava, mitigacije potencijalnih rizika te osiguranja kontinuiteta bankarskih usluga za klijente u Sloveniji, poduzeta je odluka kojom je operativni okvir podružnice Sberbanke prenesen na NLB. Ovaj strateški potez odražava kontinuiranu dinamiku slovenskog bankarskog sektora i mjera koje su poduzete kako bi se osigurala stabilnost i sigurnost unutar tog sektora.

⁴² Aljazeera, *Poslovnice Sberbanke u Sloveniji zatvorene, u Hrvatskoj uveden dnevni limit*, 2022, dostupno na: <https://balkans.aljazeera.net/news/economy/2022/2/28/poslovnice-sberbanke-u-sloveniji-zatvorene-u-hrvatskoj-uvaden-dnevni-limit>, (pristupljeno 25. svibnja 2023.).

ZAKLJUČAK

U današnjem globalnom okruženju obilježenom geopolitičkim krizama i financijskim izazovima, EU i njezine institucije, zajedno s bankarskim sektorom, igraju ključnu ulogu u održavanju financijske stabilnosti i otpornosti. Geopolitika ima snažan utjecaj na razumijevanje i suočavanje s tim izazovima, posebno kada je riječ o povezanosti geopolitike, financijskih sankcija i stabilnosti banaka. Geopolitičke krize imaju sposobnost da poremete globalne financijske sustave, utječu na gospodarski rast i oblikuju političke odnose. Stoga je važno razumjeti međupovezanost geopolitike, financijskih sankcija i stabilnosti kako bi se izgradila otpornost na krize i osigurala održivost financijskih sustava.

U ovom radu analizira se slučaj Sberbanke kao primjer bankarske institucije suočene s financijskim sankcijama u kontekstu geopolitičkih kriza, kao što je sukob u Ukrajini. EU je poduzela mjere kako bi očuvala financijsku stabilnost i smanjila rizike, uključujući uvođenje strožih zakona i propisa te financijskih sankcija. Bankarski sektor EU-a mora se prilagoditi novim regulativama i upravljati rizicima kako bi održao svoju stabilnost u uvjetima neizvjesnosti. Sankcije poput zamrzavanja imovine i ograničenja pristupa transakcijskim računima uspostavljaju ravnotežu između provedbe sankcija i stabilnog bankovnog poslovanja. EU je također uvela financijske sankcije Rusiji kao odgovor na njezino vojno djelovanje u Ukrajini i druge geopolitičke događaje. Te sankcije imaju za cilj izvršiti ekonomski pritisak na Rusiju, ciljajući ključne sektore njezinog gospodarstva. Ograničenja su uvedena u financijskom sektoru, energetici i obrani, te se provode kroz ograničenje financijskih transakcija, zabranu određenih tehnologija i opreme te ograničenje pristupa tržištima kapitala EU-a.

Napeta geopolitička situacija praćena političko-ekonomskim odgovorom EU-a u obliku financijskih sankcija znatno je utjecala na stabilnost financijskog poslovanja Sberbanke. Ova situacija stvorila je izazove za banku u vidu ograničenog pristupa međunarodnim financijskim tržištima, sankcija protiv ključnih poslovnih partnera te promjenjivih uvjeta tržišta. Sberbanka se suočila s odljevom sredstava i smanjenim povjerenjem investitora, što je rezultiralo potrebom za prilagodbom strategija i poslovnih modela kako bi se očuvala stabilnost i osigurala likvidnost. Uz to, banka je morala potražiti alternative za kompenzaciju gubitaka uzrokovanih sankcijama, kao i diversifikaciju izvora financiranja. Sve navedene promjene i prilagodbe ukazuju na

dubok utjecaj geopolitičkih napetosti i sankcija na financijski sektor i poslovanje Sberbanke istovremeno potvrđujući složenost interakcija između političkih i ekonomskih faktora.

Bankarski sektor u Hrvatskoj, Austriji i Sloveniji mora održavati ravnotežu između provedbe sankcija i stabilnog bankovnog poslovanja kako bi osigurao financijsku sigurnost za svoje klijente i zaštitio interese svojih zemalja. Geopolitička napetost i nestabilnost rezultirale su stvaranjem nepredvidivih uvjeta poslovanja. Upravo ta nepredvidivost zahtijevala je visoku razinu prilagodljivosti od podružnica Sberbanke. Nažalost, unatoč naporima, podružnice nisu bile u mogućnosti postići potrebnu razinu prilagodljivost što je za posljedicu imalo završetak svoga poslovanja. U danim okolnostima uprava banke bila je suočena s izazovima koji su zahtijevali promptno djelovanje kako bi zaštitili temeljno poslovanje. U situaciji gdje su operacije bankarske grupe bile pod snažnim pritiskom, uslijed napetosti i ekonomskih teškoća izazvanih geopolitičkom situacijom, odluka o prodaji udjela bila je nužna kako bi se sačuvala financijska stabilnost i osigurao kontinuitet ključnih bankarskih usluga. Što se tiče tužbi, Sberbanka je podnijela tužbe osporavajući odluke Europske komisije i SRB-a u vezi s nametnutim ograničenjima na svoje europske operacije. Tužbe odražavaju napore banke da zaštiti svoje interese i ospori postupke koji su utjecali na njezino poslovanje. Sberbanka se pridružila pravnom procesu kako bi iznijela svoje argumente i osporila odluke donesene u kontekstu napetosti između Rusije i Europske unije.

Možemo zaključiti da primjer Sberbanke naglašava važnost uloge Europske unije i njezinih institucija u suočavanju s izazovima povezanim s geopolitičkim događajima i primjenom financijskih sankcija. Upravo ovaj primjer pokazuje da je koordinirani odgovor na globalne geopolitičke krize od suštinskog značaja za očuvanje stabilnosti i otpornosti financijskih sustava u turbulentnim vremenima. Stroža provedba propisa te primjena financijskih sankcija predstavljaju ključne instrumente u zaštiti stabilnosti financijskog sektora. Geopolitička analiza i razumijevanje kompleksnosti ovih faktora postaju ključni elementi u upravljanju financijskim rizicima, kako za bankarske institucije, tako i za cijeli financijski sektor. Primjer Sberbanke jasno ukazuje na međupovezanost geopolitičkih faktora i stabilnosti financijskih institucija. Njena situacija ukazuje na potrebu za suradnjom između europskih institucija, bankarskog sektora i relevantnih dionika kako bi se bolje razumjeli i suočili s izazovima koje donose geopolitičke krize i financijske sankcije. Nužno je da institucije EU-a i dalje budu

angažirane u praćenju i analizi geopolitičkih događaja te brzo reagiraju i prilagode se promjenama kako bi očuvale stabilnost financijskog sektora i zaštitile interese svojih država članica.

Geopolitika će zasigurno i dalje imati značajan utjecaj na financijsku stabilnost te je stoga važno da se njezini čimbenici i implikacije pažljivo proučavaju i uvažavaju pri donošenju prudencijalnih politika i poslovnih odluka u bankarskom sektoru.

Popis literature

Knjige i članci:

1. Agnew, J., "Globalization and Sovereignty. Rowman & Littlefield Publishers", 2009.
2. Bordo M., "The operation and demise of the Bretton Woods system: 1958 to 1971", 2017.
3. Colin Flint, "Introduction to Geopolitics", 3rd edition. str. 16; 36-39.
4. Čihák, Martin, "Systemic Loss: A Measure of Financial Stability" Czech Journal of Economics and Finance, 57 (1-2), str. 5-26., 2007.
5. Galić G., "Kakva je budućnost Sberbanke u Hrvatskoj?", FAKTOGRAFIJA.HR, 2022.
6. Garvy G., Money, Financial Flows, and Credit in the Soviet Union, Cambridge, Mass.: Ballinger Publishing Company, 1977.
7. Giblin B., "Economics and Geopolitics: A Relationship Worth (Re)considering", 2013, str. 3-11.
8. Hall, R. B., & Biersteker, T. J., "The Emergence of Private Authority in Global Governance", Cambridge University Press, 2002.
9. Hina, " Gov't reassures Sberbank Croatia clients there is enough money to cover deposits", N1, 2022.
10. Kaminsky, Graciela i Reinhart C., "The Twin Crises: The Causes of Banking and Balance of Payments Problems," The American Economic Review 89 (3), str. 473–500., 1999.
11. Klemenčić M., "Suvremena politička geografija i geopolitika", Geografski glasnik, 57, str. 135-145, (1995).
12. Korda Z., " HPB je preko noći preuzeo Sberbank. Ovo je osam ključnih pitanja i odgovora o poslu vrijednom 71 milijun kuna", tportal, 2022.

13. Krahmann, E., "Geopolitics of COVID-19", *Cambridge Review of International Affairs*, 34(4), 2020, str. 279-301.
14. Lakshmi V., Sisodia G., Joseph A., Kumar i A. Tiwari, Wiley Online Library, "The conditional impact of market conditions, volatility and liquidity shocks on the arbitrage opportunities during pre-COVID and COVID periods".
15. Lyons R., "Russia's Sleeping Giant," *Euromoney*, January 1998, str. 94-96.
16. Meissner, M., "The Geopolitics of the COVID-19 Pandemic: Impact on Maritime Security", *Maritime Affairs*, 16(3), 2021, str. 379-393.
17. Osińska, A., & Sekuła, P., "Geopolitical Consequences of COVID-19", *Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska, Sectio H Oeconomia*, 55(4), 2021, str. 89-98.
18. Politi, J., "The War in Ukraine: Geopolitics, Sanctions, and Economic Impacts", Washington, D.C., 2020, Peterson Institute for International Economics.
19. Ravenhill, J., "Global Political Economy" (5th ed.), Oxford University Press. 2016.
20. Schwab, K., & Malleret, T., COVID-19: "The Great Reset", Forum Publishing, 2020.
21. Steven V. Miller, Jaroslav Tir i John A. Vasquez, "Geopolitics: World Geography and Strategy" (n.d.), Oxford Research Encyclopedia of International Studies, 2010.
22. Strauss L. J. i Greene M., " 10 of the Biggest Geopolitical Risks by Likelihood and Impact", KROLL, 2022.
23. Stulberg, A. N., & Verdier, D., "Financial Sanctions and Cross-Border Stabilization: The Role of the European Union", *Journal of Common Market Studies*, 59(6), 2021, str. 1246-1263.
24. Yuan Y., Wang H. i Wang T., *Journal of International Money and Finance*, "Investigating the dynamics of crisis transmission channels: A comparative analysis", vol. 135, 2023.

Internetski izvori:

1. *Aktualna gospodarska situacija u Ukrajini*, Gospodarska diplomacija; Vanjska politika u službi gospodarskog napretka Hrvatske, 24.03.2015., dostupno na: <https://mvep.gov.hr/print.aspx?id=227702&url=print>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).
2. Al Jazeera, *Sberbank tužio EU zbog prodaje podružnica u Hrvatskoj, Sloveniji i Austriji*, 2022, dostupno na: <https://balkans.aljazeera.net/news/economy/2022/11/22/sberbank-tuzio-eu-zbog-prodaje-podruznica-u-hrvatskoj-sloveniji-i-austriji>, (pristupljeno 3. lipnja 2023.).
3. Alpha Capitalis, *Značenje ESG-a za kompanije*, 2023, dostupno na: <https://alphacapitalis.com/2022/12/01/znacenje-esg-a-za-kompanije/>, (pristupljeno 3. lipnja 2023.).
4. Aljazeera, *Poslovnice Sberbanke u Sloveniji zatvorene, u Hrvatskoj uveden dnevni limit*, 2022, dostupno na: <https://balkans.aljazeera.net/news/economy/2022/2/28/poslovnice-sberbanke-u-sloveniji-zatvorene-u-hrvatskoj-uvaden-dnevni-limit>, (pristupljeno 25. svibnja 2023.).
5. Bank of Korea, *Definition and Importance of Financial Stability*, dostupno na: <https://www.bok.or.kr/eng/main/contents.do?menuNo=400037>, (pristupljeno 19. svibnja 2023.).
6. Bank of Russia, *History of the Bank of Russia*, 2018, dostupno na: https://www.cbr.ru/eng/about_br/history/, (pristupljeno 5. lipnja 2023.).
7. *Banking system restructuring in Russia*, William E. Alexander, David S. Hoelscher, and Michael F., Moskva, 5-7 travnja, 2000, str. 1-11, dostupno na: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/2000/invest/pdf/alexander.pdf>, (pristupljeno 15. svibnja 2023.).
8. Bloomberg, *Sberbank Europe Unravels After Russia Sanctions Cause Bank Run*, 2022, dostupno na: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022->

- [03-01/sberbank-europe-units-to-be-sold-wound-down-in-ukraine-fallout#xj4y7vzkg](#), (pristupljeno 19. svibnja 2023.).
9. Bruegel, *The European Union should sanction Sberbank and other Russian banks*, 2022, dostupno na: <https://www.bruegel.org/blog-post/european-union-should-sanction-sberbank-and-other-russian-banks>, (pristupljeno 15. svibnja 2023.).
 10. CEPR, *The Russia – Ukraine war, European financial integration, and crises*, 2022, dostupno na: <https://cepr.org/voxeu/columns/russia-ukraine-war-european-financial-integration-and-crises>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).
 11. Cvce.eu, *The collapse of the Bretton Woods System*, dostupno na: <https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/b09e240f-3f85-47bd-ac50-4f572488218c>, (pristupljeno 29. svibnja 2023.).
 12. EuroDomik, *Naknada za depozite Štedionice bivšeg SSSR-a. značajke kompenzacije. Kako dobiti naknadu na depozite Štedionice SSSR-a Indeksacija oročenih depozita za 1992.*, 2022, dostupno na: <https://eurodomik.ru/hr/foundation/kompensaciya-po-vkladam-sberbanka-byvshego-sssr-osobennosti.html>, (pristupljeno 5. lipnja 2023.).
 13. European Central Bank, *Russia-Ukraine war increases financial stability risks, ECB Financial Stability Review finds*, 2022, dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2022/html/ecb.pr220525~fa1be4764d.en.html>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).
 14. European Council; Council of the European Union, *EU sanctions against Russia explained*, 2023, dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/>, (pristupljeno 25. svibnja 2023.).
 15. European Council; Council of the European Union, *Russia's military aggression against Ukraine: EU bans certain Russian banks from SWIFT system and introduces further restrictions*, 2022, dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press->

[releases/2022/03/02/russia-s-military-aggression-against-ukraine-eu-bans-certain-russian-banks-from-swift-system-and-introduces-further-restrictions/](https://www.ecb.europa.eu/press/pr/2022/03/02/russia-s-military-aggression-against-ukraine-eu-bans-certain-russian-banks-from-swift-system-and-introduces-further-restrictions/), (pristupljeno 3. lipnja 2023.).

16. Europska središnja banka, *Makroekonomske projekcije stručnjaka ESB-a dovršene su početkom ožujka 2023. prije nedavne pojave napetosti na financijskim tržištima. Iz tih napetosti proizlazi dodatna neizvjesnost u vezi s inflacijskim izgledima i izgledima za gospodarski rast, 2023*, dostupno na: https://www.ecb.europa.eu/pub/projections/html/ecb.projections202303_ecbstaff~77c0227058.hr.html, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).
17. Europska središnja banka, Nadzor banaka ESB-a: Nadzorni prioriteti SSM-a, 2023, dostupno na: https://www.ecb.europa.eu/pub/projections/html/ecb.projections202303_ecbstaff~77c0227058.hr.html#toc2, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).
18. Europska središnja banka, *Strategija makrobonitetne politike, 2023*, dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/stability/strategy/html/index.hr.html>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).
19. Europska unija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021, dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=18657>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).
20. Europsko vijeće; Vijeće Europske unije, *Vizna politika EU-a, 2023*, dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eu-visa-policy/>, (pristupljeno 15. svibnja 2023.).
21. Geopolitika, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021, dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=21718>, (pristupljeno 15. svibnja 2023.).
22. Hanfa, *Izvrсни rezultati edukativne kampanje Hanfe, 2017*, <https://www.hanfa.hr/vijesti/04012017-izvrсни-rezultati-edukativne-kampanje-hanfe/>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

23. Hertie School; Jacques Delors Centre, *Same shock, different effects: EU member states' exposure to the economic consequences of Putin's war*, 2020, dostupno na: <https://www.delorscentre.eu/en/publications/economic-consequences-ukraine>, (pristupljeno 15. svibnja 2023.).
24. Hina, *Rusko ministarstvo financija: Dioničarima Sberbanka značajno će porasti dividende*, 2017, dostupno na: <https://lidermedia.hr/aktualno/rusko-ministarstvo-financija-dionicarima-sberbanka-znacajno-ce-porasti-dividende-37865> (pristupljeno 21. svibnja 2023.).
25. Hina, *Slovenski Sberbank kupila Nova ljubljanska banka*, 2022, dostupno na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/slovenski-sberbank-kupila-nova-ljubljanska-banka/2343840.aspx> , (pristupljeno 5. lipnja 2023.)
26. HNB, *About financial stability*, 2016, dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/o-financijskoj-stabilnosti>, (pristupljeno 19. svibnja 2023.).
27. HNB, *Economic and financial effects of war in Ukraine on Croatia*, 2022, dostupno na: https://www.hnb.hr/en/javnost-rada/rat-u-ukrajini/html/-/asset_publisher/lwOTLx5fWZDC/content/ekonomski-i-financijski-ucinci-rata-u-ukrajini-na-hrvatsku?articleid=4186423&p_p_state=maximized, (pristupljeno 3. lipnja 2023.).
28. HNB, *Resolution of Sberbank d.d. – new owner Hrvatska poštanska banka d.d.*, 2022, dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/sanacija-sberbank-d-d-novi-vlasnik-hrvatska-postanska-banka-d-d>, (pristupljeno 19. svibnja 2023.).
29. Hrvatska gospodarska komora (HGK), *Najnovije sankcije Europske komisije Ruskoj Federaciji te popis ustanova, tvrtki i osoba pod restrikcijama*, 2022, dostupno na: <https://www.hgk.hr/europska-komisija-usvojila-novi-paket-sankcija-ruskoj-federaciji-kao-odgovor-na-napad-na-teritorijalni-integritet-i-suverenitet-ukrajine-najava>, (pristupljeno 15. svibnja 2023.).
30. Hrvatska narodna banka, *Makroprudencijalne mjere*, 2015, dostupno na: <https://www.hnb.hr/en/core-functions/financial-stability/macprudential-measures>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

31. International monetary fund, *Special Drawing Rights (SDR)*, dostupno na: <https://www.imf.org/en/Home>, (pristupljeno 25. svibnja 2023.).
32. Luminae group, *The Top Geopolitical Risks of 2021*, 2021, dostupno na: <https://www.luminaegroup.com/top-geopolitical-risks-2021>, (pristupljeno 29. svibnja 2023.).
33. Reference for Business, *Sberbank - Company Profile, Information, Business Description, History, Background Information on Sberbank*, 2023, dostupno na: <https://www.referenceforbusiness.com/history2/15/Sberbank.html>, (pristupljeno 5. lipnja 2023.).
34. Reuters, *Russia's Sberbank files lawsuits over restrictions on European units*, 2022, dostupno na: <https://www.reuters.com/markets/europe/russias-sberbank-files-lawsuits-over-restrictions-european-units-2022-11-21/>, (pristupljeno 25. svibnja 2023.).
35. *Revolucija dostojanstva kao tema, problem i izazov (u suvremenoj ukrajinskoj književnosti)*, J. Poliščuk, Sveučilište Adama Mickiewicza u Poznaniu, str. 153-160, str. 153, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/392679>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).
36. *Russia's largest private bank is rescued by the central bank*, The Economist, 2017, dostupno na: <https://www.economist.com/finance-and-economics/2017/08/31/russias-largest-private-bank-is-rescued-by-the-central-bank>, pristupljeno 15. svibnja 2023.).
37. S&P Global; Market Intelligence, *Sberbank firesale provides boost for local lenders in former Yugoslavia*, 2022, dostupno na: <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/latest-news-headlines/sberbank-firesale-provides-boost-for-local-lenders-in-former-yugoslavia-70854325>, (pristupljeno 19. svibnja 2023.).
38. S. Ž., *"Europska središnja banka: Sberbank u Hrvatskoj i Sloveniji ili će propasti ili joj prijete propast zbog rata u Ukrajini"*, Danas.hr, 2022, dostupno na: <https://danas.hr/rat-u-ukrajini/europska-sredisnja-banka-sberbank-u-hrvatskoj-i-sloveniji-ili-ce-propasti-ili-joj-prijete-propast-be515aa4-c353-11ec-923e-5ad0b9a35eaa>, (pristupljeno 5. lipnja 2023.).

39. Santander, *The impact of the war in Ukraine on the European Union's economy*, 2023, dostupno na: <https://www.santander.com/en/press-room/insights/the-impact-of-the-war-in-ukraine-on-the-european-unions-economy>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).
40. Science Direct, *Bank interconnectedness and financial stability: The role of bank capital*, 2022, dostupno na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1572308922000432>, (pristupljeno 25. svibnja 2023.).
41. SIB.HR, *HNB proglasio dvodnevni moratorij za Sberbank: Može se dizati samo 7280 kuna dnevno*, 2022, dostupno na: <https://sib.net.hr/vijesti/ostalo-vijesti/4200558/hnb-proglasio-dvodnevni-moratorij-za-sberbank-moze-se-dizati-samo-7280-kuna-dnevno/>, (pristupljeno 5. lipnja 2023.).
42. Single Resolution Bord (SRB), "SRB utvrđuje da banka Sberbank Europe AG u Austriji i njezina društva kćeri u Hrvatskoj i Sloveniji propadaju ili je vjerojatno da će propasti", 2022, dostupno na: <https://www.srb.europa.eu/hr/content/srb-utvrduje-da-banka-sberbank-europe-ag-u-austriji-i-njezina-drustva-kceri-u-hrvatskoj-i>, (pristupljeno 3. lipnja 2023.).
43. Single Resolution Bord (SRB), *Banka Sberbank Europe AG: društva kćeri u Hrvatskoj i Sloveniji nastavljaju poslovati nakon prodaje, a za matično društvo u Austriji nije potrebna mjera sanacija*, 2022, dostupno na: <https://www.srb.europa.eu/hr/content/banka-sberbank-europe-ag-drustva-kceri-u-hrvatskoj-i-sloveniji-nastavljaju-poslovati-nakon>, (pristupljeno 3. lipnja 2023.).
44. Single Resolution Bord (SRB), *Sberbank collapse in Europe: EU's SRB publishes further details on its actions*, 2022, dostupno na: <https://www.srb.europa.eu/en/content/sberbank-collapse-europe-eus-srb-publishes-further-details-its-actions>, (pristupljeno 3. lipnja 2023.).
45. Single Resolution Bord (SRB), *Sberbank d.d. and Sberbank banka d.d.*, 2022, dostupno na: <https://www.srb.europa.eu/en/content/sberbank-dd-and-sberbank-banka-dd>, (pristupljeno 5. lipnja 2023.).

46. Single Resolution Bord (SRB), *Sberbank Europe AG: Croatian and Slovenian subsidiaries resume operations after being sold while no resolution action is required for Austrian parent company*, 2022, dostupno na: <https://www.srb.europa.eu/en/content/sberbank-europe-ag-croatian-and-slovenian-subsidiaries-resume-operations-after-being-sold>, (pristupljeno 3. lipnja 2023.).
47. Smith E., "Russia's Sberbank collapses 95% on London stock exchange as it exits Europe", CNBC, 2022, dostupno na: <https://www.cnbc.com/2022/03/02/russias-sberbank-collapses-95percent-on-london-exchange-as-it-exits-europe.html>, (pristupljeno 3. lipnja 2023.).
48. Spmost, *11 godišnji plan u SSSR-u. Petogodišnji plan u SSSR-u. Reforma sustava za ljudsko upravljanje.*, dostupno na: <https://spmost.ru/hr/alpha-bank/11-pyatiletka-v-sssr-pyatiletki-v-sssr-reforma-sistemy-upravleniya/>, (pristupljeno 5. lipnja 2023.).
49. SSRN, *Banking Stability: The Impact of Financial Sector Heterogeneity on Systemic Risk in Financial Crises and Economic Recessions*, 2023, dostupno na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4396754, (pristupljeno 25. svibnja 2023.).
50. Steven V. Miller, Jaroslav Tir i John A. Vasquez, Oxford Research Encyclopedias, 2020, dostupno na: <https://oxfordre.com/internationalstudies/display/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-320;jsessionid=669F79ACED142F18B406AAEF1B96415B>, (pristupljeno 25. svibnja 2023.).
51. Svjetska banka izračunala koliko će iznositi pad ukrajinskog gospodarstva u ovoj godini: 'Ovo će biti dvostruko veća kriza nego pandemijske 2020.', Hina, 2022., dostupno na: <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/biznis/svjetska-banka-izracunala-koliko-ce-iznositi-pad-ukrajinskog-gospodarstva-u-ovoj-godini-ovo-ce-bit-dvostruko-veca-kriza-nego-pandemijske-2020-1183269>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).

52. The Diplomatic Service of the European, *The war in Ukraine and its implications for the EU Union*, 2022, dostupno na: https://www.eeas.europa.eu/eeas/war-ukraine-and-its-implications-eu_en, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).
53. The World Bank, *Financial stability*, dostupno na: <https://www.worldbank.org/en/publication/gfdr/gfdr-2016/background/financial-stability>, (pristupljeno 25. svibnja 2023.).
54. *Top 10 banks in Russia in 2021, by total assets*, A. Melkadze, Statista, dostupno na: <https://www.statista.com/statistics/1116407/russia-top-10-largest-banks-by-assets/>, (pristupljeno 15. svibnja 2023.).
55. Tristar History, *Jom Kipurski rat*, 2021, dostupno na: <https://hr.tristarhistory.org/yom-kippur-war>, (pristupljeno 15. svibnja 2023.).
56. *Twenty Five Years of Russian Banking System: Trends and Analysis*, Allen F., Gale D., str. 1023-1061, 2004, dostupno na: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0020881717726398>, (pristupljeno 15. svibnja 2023.).
57. U.S. department of the treasury, *U.S. Treasury Announces Unprecedented & Expansive Sanctions Against Russia, Imposing Swift and Severe Economic Costs*, 2022, dostupno na: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0608>, (pristupljeno 15. svibnja 2023.).
58. *Ukrajina pretrpjela najveći gospodarski pad od stjecanja neovisnosti*, Hina, 2023., dostupno na: <https://www.vecernji.ba/svijet/ukrajina-pretrpjela-najveci-gospodarski-pad-od-stjecanja-neovisnosti-1647189>, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).
59. *Utjecaj rata u Ukrajini na inflaciju potrošačkih cijena*, HNB, 2022., dostupno na: https://www.hnb.hr/javnost-rada/rat-u-ukrajini/html/-/asset_publisher/lwOTLx5fWZDC/content/utjecaj-rata-u-ukrajini-na-inflaciju-potrosackih-cijena, (pristupljeno 13. svibnja 2023.).
60. Vindobona (Vienna International News), *What Happened to the Russian Sberbank in Vienna after the Invasion of Ukraine?*, 2022, dostupno na:

<https://www.vindobona.org/article/what-happened-to-the-russian-sberbank-in-vienna-after-the-invasion-of-ukraine>, (pristupljeno 5. lipnja 2023.).

61. Vlada Republike Hrvatske, *Sberbank Hrvatska od danas je dio grupacije HPB-a, više ne postoje rizici za novac štediša, 2022*, dostupno na: <https://vlada.gov.hr/vijesti/sberbank-hrvatska-od-danas-je-dio-grupacije-hpb-a-vise-ne-postoje-rizici-za-novac-stedisa/34989>, (pristupljeno 5. lipnja 2023.).
62. White & Case, *EU's 7th Package of Russia sanctions targets gold, Sberbank and fine-tunes existing sanctions, 2022*, dostupno na: <https://www.whitecase.com/insight-alert/eus-7th-package-russia-sanctions-targets-gold-sberbank-and-fine-tunes-existing>, (pristupljeno 19. svibnja 2023.).

Europska i nacionalna regulativa:

1. *EBA (European Banking Authority), Bank Recovery and Resolution Directive (BRRD), title IV, chapter I, Article 33a*
2. *Izvešće komisije Europskom parlamentu i vijeću o primjeni i preispitivanju, Direktiva 2014/59/EU (Direktiva o oporavku i sanaciji banaka) i Uredbe 806/2014 (Uredba o jedinstvenom sanacijskom mehanizmu), 30.4.2019*
3. *Uredba Vijeća EU 2022/2475 16. prosinca 2022 o izmjeni Uredbe (EU) br. 269/2014 o restriktivnim mjerama u pogledu radnji potkopavanja ili prijetnja teritorijalnoj cjelovitosti, suverenitetu i neovisnosti Ukrajine.*
4. *Zakon o vijeću za financijsku stabilnost (NN 159/13)*

Popis slika

Slika 1. Vanjska pozicija Rusije.....	19
Slika 2. Prikaz sustava instrumenta deviznih rezervi za siječanj 2022. godine.....	21
Slika 3. Najveći posjednici deviznih i zlatnih rezervi Središnje banke Ruske Federacije prema lokaciji	22
Slika 4. Rangiranje ruskih banaka od 1. studenog 2021. godine prema ukupnoj aktivni (u milijardama ruskih rubalja).....	26
Slika 5. Položaj Sberbanke u ruskom gospodarstvu od 2019. do 2022. godine	28
Slika 6. Ruske banke razvrstane prema imovini	29
Slika 7. Analiza strukture imovine Sberbanke; Generalni trendovi.....	32
Slika 8. Analiza strukture imovine Sberbanke; Krediti po amortiziranom trošku i fer vrijednosti	33
Slika 9. Analiza strukture imovine Sberbanke; Krediti i predujmovi klijentima.....	34
Slika 10. Analiza strukture imovine Sberbanke; Krediti po fer vrijednosti.....	35
Slika 11. Analiza strukture imovine Sberbanke; Krediti po amortiziranom trošku	36

Popis tablica

Tablica 1. Europske države u kojima Sberbanka posluje putem društava kćeri i pripadajući lokalni nazivi pod kojima banka posluje.....	30
Tablica 2. Okvirni tržišni udjeli podružnica Sberbank Europe Banking Group: Ukupna imovina i podružnice	38

SAŽETAK

Ključni cilj ovoga rada jest istražiti utjecaj geopolitike i financijskih sankcija EU na stabilnost Sberbanke te analizirati kompleksnost i povezanost u radu između pojmova geopolitike, financijskih sankcija te stabilnosti bankarskog sektora osvrćući se na konkretni primjer koji u odnos stavlja navedena tri pojma, odnosno slučaj Sberbanke. Pomoću istraživanja konkretnih političko-ekonomskih mjera europskih institucija kao i bankarskog sektora EU-a, u radu se opisuju i načini primjene mjera poput zamrzavanja imovine, transakcijskih računa i restrikcija korištenja platnih mehanizama poput SWIFT računa, koji služi kao oruđa za prevladavanje složene geopolitičke situacije uz istodobno poštivanje financijske stabilnosti, te se analizira kako su ove mjere utjecale na bankarski sustav. U radu se analizira poslovanje Sberbanke od njenih početaka uključujući nastanak, poslovanje, strukturu imovine, politiku proširenja putem podružnica kao i način na koji su države reagirale u trenutku napada Rusije na Ukrajinu te kako su sankcije utjecale na stabilnost poslovanja podružnica Sberbanke. Od podružnica Sberbanke posebno će se izdvojiti i detaljnije obraditi poslovnice u Austriji (Sberbank Europe AG), Hrvatskoj (Sberbank d.d.) i Sloveniji (Sberbank d.d.).

Ključne riječi: geopolitika, bankarski sektor, Sberbanka, financijske sankcije, Europske institucije, Europska unija, reakcija države, podružnice.

SUMMARY

The aim of this thesis is to explore the impact of geopolitics and EU financial sanctions on the stability of Sberbank, and to analyze the complexity and interconnectedness between the concepts of geopolitics, financial sanctions, and banking sector stability by focusing on a specific case study that relates these three concepts – the case of Sberbank. The research describes the concrete political-economic measures taken by European institutions and the EU banking sector, such as asset freezes, transaction account restrictions, and limitations on the use of payment mechanisms like SWIFT accounts. These measures serve as tools to address complex geopolitical situations while ensuring financial stability, and their impact on the banking system is examined.

For this reason, the thesis analyzes the operations of Sberbank from its inception, including its establishment, business activities, asset structure, expansion policies through subsidiaries, as well as how countries responded at the time of Russia's attack on Ukraine and how sanctions affected the stability of Sberbank's subsidiary operations. Among Sberbank's subsidiaries, particular emphasis will be placed on and extensively analyzed are the branches in Austria (Sberbank Europe AG), Croatia (Sberbank d.d.), and Slovenia (Sberbank d.d.).

Keywords: geopolitics, banking sector, Sberbank, financial sanctions, European institutions, European Union, state reaction, subsidiaries.